Poštni urad 9021 Celovec — Verlagspostamt 9021 Klagenfurt Izhaja v Celovcu — Erscheinungsort Klagenfurt Posamezni izvod 1.30 šil., mesečna naročnina 5 šilingov P. b. b.

SLOVENSKI vestnik

Letnik XXX. Celovec, petek, 12. september 1975 Štev. 37 (1727)

KNJIŽNICA KOROŠKIH KRAJEV

Predsednik ZSO na zboru izseljencev:

Dosledno odklanjamo preštevanje

kajti osnova in cilj člena 7 nista potrditev zločinske genocidne politike, marveč njena poprava

Le kdor je sam doživel veselje in videl srečne obraze izseljencev ob njihovi vrnitvi iz tujine in slišal zmagoslavne pesmi partizanov, ko so prišli iz svobodnih gozdov, lahko razume, s kakšnimi trpkimi občutki praznujemo trideseto jubilejno leto zmage nad fašizmom in dvajsetletnico podpisa državne pogodbe, slovenski izseljenci pa še posebej jubilejno leto svoje vrnitve na izropane domove. Kajti vse prešerno veselje pred tridesetimi leti se razblini spričo današnje stvarnosti na narodnem področju.

Ne moremo namreč mimo dejstva, da smo po tridesetih letih zmage nad nacifašizmom in vrnitve v domovino še vedno ali še boljše že spet tujci v domovini. Ne moremo mimo dejstva, da se nam kakor v času nacizma spet javno odreka domovinska pravica, ko baje ne vedo, kje Slovenci sploh živimo; ko hočejo brez sramu ugotavljati, kako daleč so uspeli s svojo raznarodovalno politiko; ko brez sramu izjavljajo, da je nekaj naravnega, če vlada nasprotuje manjšini; ko — kakor pred nacizmom in med njim — nacionalistične sile spet usmerjajo manjšinsko politiko!

Tako je poudaril predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem dr. Franci Zwitter, ko je minulo nedeljo govoril na občnem zboru Zveze slovenskih izseljencev v Globasnici (o poteku občnega zbora posebej poročamo na 2. strani — op ured.). Spomnil je, da praznujemo letos tridesetletnico zmage nad fašizmom — jubilej, ki ga je praznoval ves svobodoljubni svet v zavesti, da pomeni zmaga nad fašizmom zlom in razbitje najbolj nečloveške oblike vladanja in konec najbolj mračnjaške dobe v družbenem dogajanju zadnjega polstoletja.

Koroški slovenski izseljenci in koroški Slovenci sploh smo, kakor je dejal predsednik ZSO, to bodo doživeli na najbolj krut način na lastni koži: **saj so bila čez noč pozabljena vsa veljavna pravila sosedskega in sploh človeškega sožitja; pozabljene so bile parole o stoletnem mirnem sožitju narodov v deželi, pozabljena načela vzajemne soseščine tudi v malem — postali smo brezpravna raja, tujci v domovini, ki so jim tedanji oblastniki odrekali pravico uporabe lastne govorice s pretnjo „Kärntner, sprich deutsch!" in domovinsko pravico na lastni podedovani zemlji z razlastitvijo in nasilno preselitvijo** številnih družin, katerim naj bi sledilo še ostalo prebivalstvo iz točno poznanega ozemlja s slovenskim in mešanim prebivalstvom, kar najbolj očitno potrjuje poznani Himmlerjev odlok iz leta 1943.

„Ker smo vso to nacistično dobo na najbolj krut način doživeli, smo se jasno tudi najbolj iskreno veselili zmage, še prav posebno, ker smo s svojo aktivno partizansko borbo na strani zaveznikov in s svojim uporniškim trpljenjem v izseljeniških in koncentracijskih taboriščih tudi bistveno k njej prispevali," je poudaril dr. Zwitter in ugotovil, da le s trpkimi občutki moremo obhajati jubilejno leto zmage nad fašizmom, če se zamislimo v današnjo stvarnost na Koroškem. **„Dejstvo je namreč, da so pobudniki in najbolj vneti zagovorniki ugotavljanja manjšine prav tiste organizacije, katerih predhodnik je bil Kärntner Heimatbund z vojnim zločincem in izvajalcem genocidne politike Maier-Kaibitschem na čelu!"**

Če se mislijo v smislu dogovora na zadnjem tozadevnem sestanku predsedniki treh v parlamentu zastopanih strank te dni ponovno sestati, da razpravljajo o možnostih in obliki izvedbe takoimenovanega preštevanja posebne vrste — je dejal govornik — potem je to spričo dejstva, da so tako ugotavljanje prvič zahtevale po podpisu državne pogodbe obnovljene domovinske organizacije, ki to zahtevo od tedaj naprej neprestano ponavljajo, s strani vlade in odločujočih brez dvoma izvajanje manjšinske politike teh nacionalističnih organizacij, katerih dejavnost bi po določilih državne pogodbe morala biti pravzaprav prepovedana.

„Koroški Slovenci tako ugotavljanje, ki vsebuje vse možnosti protipravnega vplivanja, pritiska in izsiljevanja, od nekdaj odklanjamo. Zato spričo enotnega postavljanja in stališča vseh treh v parlamentu zastopanih strank v tem vprašanju, vsaj kar se tiče naših narodnih zahtev, pri predstoječih volitvah v parlament nobene teh strank ne moremo voliti! Stranka — in to velja še posebno za obe veliki državotvorni stranki —, ki želi tudi našo podporo, se bo v tem vprašanju torej glede ugotavljanja manjšine, morala vsekakor še pred volitvami nedvoumno izjasniti, ali smatra ugotavljanje manjšine odnosno preštevanje posebne vrste kot pogoj za reševanje odprtih vprašanj člena 7 državne pogodbe.

Kajti koroški Slovenci in zlasti slovenski izseljenci nočemo ponovno postati le številke. Zato odločno in dosledno odklanjamo vsako pogojevanje realizacije naših pravic s številčnim ugotavljanjem, ker so kraji naše avtohtone naselitve poznani in so tudi pred dobrimi tremi desetletji ob izseljevanju točno vedeli za zadnjo našo vas, za zadnjo našo zavedno družino. Če mislijo, da sedaj z ugotavljanjem lahko žanjejo sadove nacističnega preseljevanja in povojne raznarodovalne politike, potem so v usodni zmoti: osnova in cilj člena 7 namreč nista potrditev zločinske genocidne politike, temveč njena poprava! Ne gre namreč za ovekovečenje nacionalne škode, ki se nam je prizadejala, marveč za popravo te škode! To je v bistvu jedro člena 7 in koroški Slovenci zato nikdar ne bomo pristali na spremembo njegove vsebine in s tem državne pogodbe potom preštevanja in podobnih oblik zavajevalnega in zvijačnega reševanja naših vprašanj. Kdor pričakuje od nas kaj takega, tisti ne razume smisla mednarodno zajamčenih pravic v korist obstoja in razvoja narodnih manjšin, kakor je bil nedavno ponovno potrjen na zasedanju podkomisije OZN za preprečevanje rasne diskriminacije in za varstvo manjšin v Ženevi, kjer je bilo jasno poudarjeno, da je treba manjšinam zagotoviti vse pravice ne glede na njihovo številčno moč."

Predsednik ZSO je dejal, da koroški Slovenci od vlade — in to od vsake, od današnje in od nove po 5. oktobru — ne zahtevamo ugotavljanja za skrčenje naših pravic, marveč končno priznanje vseh pravic, ki nam gredo. Ponovno je izrazil pripravljenost koroških Slovencev, da z vlado in s pristojnimi forumi iščemo sporazumno rešitev. V tem smislu smo se odzvali tudi vabilu vlade in s Spomenico ob dvajsetletnici podpisa državne pogodbe, v kateri smo obnovili in ponovili svoje dvajsetletne zahteve in predloge, ponovno dokazali svojo dobro voljo za sporazumno reševanje.

„Sedaj je na vrsti vlada, da s svoje strani dokaže isto dobro voljo in pripravljenost za reševanje v smislu naših pozitivnih in konstruktivnih predlogov," je naglasil dr. Zwitter. „Če smo neposredno po zadnjem razgovoru z vlado na osnovi pozitivnega vzdušja pri razgovoru in ob dejstvu, da je vlada prvič pismeno odgovorila in zavzela stališče do naših predlogov ter še posebej ob izjavi kanclerja Kreiskega, da v obljubljenem nadaljnjem reševanju v s e h odprtih vprašanj lahko vidimo tudi „paket", podoben obliki reševanja južnotirolskega vprašanja, koroški Slovenci ocenjevali položaj nekoliko bolj pozitivno, pa moramo po študiju odgovorov resornih ministrov in deželnega glavarja Wagnerja ter zlasti zaključnega poročila takoimenovane študijske komisije ugotoviti, da naš rahli optimizem nikakor ni bil na mestu.

(Dalje na 8. strani)

Nesramno hujskanje

ZSO in NSKS najostreje protestirata

Z bojevitimi govori ob pivu in pihalni godbi je minulo nedeljo tudi koroška FPÖ začela volilni boj. Očitno so Petrovi pristaši že povsem pod vtisom vsebolj enostranskega opredeljevanja kanclerja Kreiskega, ki za čas po volitvah enako odločno odklanja „veliko koalicijo" med SPÖ in ÖVP, kakor tudi „manjšinsko vlado" ene same stranke, tako da ostaja za bodoče možna le še „mala koalicija" — z FPÖ. Zato se zdi Petru „trideset let premagovanja preteklosti" več kot dovolj in je po njegovem prišel za FPÖ „čas, da služi narodu in državi".

Vendar pa Peter ni za vsako ceno pripravljen sodelovati v vladi, marveč bo šel v koalicijo le s tisto stranko, ki bo sprejela največ programskih zahtev. Ravno v tej luči pa posebno zaskrbljujoče izzveni nastop koroškega kandidata dr. Scrinzija, ki je spet enkrat prav nesramno hujskal proti koroškim Slovencem.

Scrinzi je dejal, da je FPÖ lahko ponosna na to, da je Koroška v njenem taboru. Z vsemi sredstvi pa bo njegova stranka skrbela za to, da bo na Koroškem ponovno vzpostavljen mir, ki ga je zmotila s svojo brezmernostjo majhna skupina „poklicnih Slovencev — plačancev Ljubljane". In še je dodal, da FPÖ z zadovoljstvom jemlje na znanje, da sta ostali dve stranki po 20-letnem taktiranju ubrali tisto liniijo, ki jo je FPÖ zastopala že od nekdaj. Pri tem je mislil zlasti na ugotavljanje manjšine, s katerim hoče Scrinzi — kakor je dejal — slovenskim sodeželanom ponuditi rešitev, ki bo spodmaknila tla hujskačem in netilcem.

Takih nekvalificiranih in nesramnih izpadov se more poslužiti le človek, ki se čuti varnega za ščitom svoje poslanske nedotakljivosti. Vendar pa tudi imuniteta nikomur ne daje pravice do neodgovornega hujskanja na narodnostno mržnjo, zato z vso odločnostjo protestiramo proti temu novemu primeru nizkotnega hujskanja proti Slovencem in njihovemu vodstvu!

●

V zvezi z izjavami državnega poslanca FPÖ dr. Scrinzija ki je na volilnem zborovanju v Celovcu dne 7. 9. 1975 Slovencem očital, da so netilci nemira v deželi ter jih označil za „plačance Ljubljane", sta Zveza slovenskih organizacij na Koroškem in Narodni svet koroških Slovencev to hujskaško podtikavanje odločno zavrnila in sklenila nadaljnje ustrezne ukrepe.

O AVSTRIJSKO-JUGOSLOVANSKIH ODNOSIH:

Sodelovanje lahko uspešnejše

če se izpolnjujejo mednarodne obveznosti

Predsednik izvršnega sveta SR Slovenije inž. Andrej Marinc je prejšnji teden v slavnostnem govoru na proslavi 50-letnice industrijskega kolektiva „Mura" v Murski Soboti zavzel stališče tudi k odnosom s sosednjima državama — Avstrijo in Madžarsko.

Glede Madžarske je dejal, da so na dobri poti, da izboljšajo sodelovanje, ki se je že bistveno okrepilo v zadnjih letih. Omenil je posamezne oblike tega sodelovanja ter ugotovil, da so še mnoge neizkoriščene možnosti. K pozitivnemu razvoju odnosov z Madžarsko pa je — kakor je naglasil predsednik Marinc — „prav gotovo prispevala tudi vse uspešnejša afirmacija in vse aktivnejša vloga, ki jo imata v medsebojnem povezovanju tudi madžarska skupnost pri nas ter jugoslovanske narodne manjšine na Madžarskem, kar velja tudi za porabske Slovence".

Z ozirom na odnose z Avstrijo pa je predsednik slovenske vlade izjavil:

„Stališča glede odnosov z Avstrijo smo jasno in odločno izrazili ob dvajsetletnici obstoja avstrijske državne pogodbe. Naši ljudje so bili upravičeno vznemirjeni, ko so ob naših mejah prirejali neonacistična zborovanja, ob šovinističnih napadih na Slovence na Koroškem. Vendar so vsa ta dogajanja le pripeljala do bolj treznega razmišljanja na avstrijski strani, prišlo je do prvih pozitivnih premikov pri urejanju nekaterih odprtih vprašanj. „Pri tem je Marinc konkretno omenil, da je bilo po večletnem zavlačevanju končno uspešno rešeno vprašanje vrnitve kulturnih dobrin, ki so bile odnesene v Avstrijo med drugo svetovno vojno. Prav tako je navedel začetek dela ekspertov obeh držav, da bi se lahko pristopilo k uresničitvi več kot petdeset let starega sporazuma o vrnitvi arhivov. Posebej o Koroški pa je dejal, da bodo — kakor izgleda — končno obnovili razrušeni spomenik v Robežu, glede zaščite in pravic slovenske in hrvaške manjšine, ki izvirajo iz državne pogodbe, pa je prišlo do začetnega dialoga med avstrijsko vlado ter neposredno zainteresirano manjšino.

„V Sloveniji in Jugoslaviji — je ob koncu naglasil predsednik Marinc — smo vedno poudarjali, da imamo kot sosedje vrsto skupnih interesov, na katerih lahko uspešno gradimo medsebojno sodelovanje. Vedno smo bili odprti za vse konstruktivne pobude za urejanje konkretnih vprašanj, vendar je razumljivo, da se takšno sodelovanje lahko razvija ugodnejše, če medsebojnega vzdušja ne motijo izpadi in dogodki, kakršni so bili v preteklosti, ter če se mednarodno sprejete obveznosti izpolnjujejo v dobri veri in z dobro voljo."

Občni zbor Zveze slovenskih izseljencev:

Ob stvarnosti na Koroškem

le s trpkimi občutki obhajamo jubilejno leto povratka iz pregnanstva

V znamenju tridesetletnice zmage nad fašizmom in tridesetletnice povratka slovenskih izseljencev iz pregnanstva je potekal minulo nedeljo občni zbor Zveze slovenskih izseljencev. Prostore Šoštarjeve gostilne v Globasnici so napolnili mladi in stari člani izseljeniških družin iz vseh delov naše dežele — iz Zilje in Roža, z Gur in seveda iz Podjune. Zbrane so bile tri generacije: stari očetje in matere, ki so pred tremi desetletji že kot odrasli morali zapustiti dom; srednja generacija tistih, ki so usodo pregnanstva doživljali še kot otroci; pa rod naših najmlajših, ki so o strahotah takratnega nasilja zvedeli le iz pripovedovanja svojih očetov in dedov.

Občni zbor je vodil predsednik ZSI Lovro Kramer, ki je med navzočimi posebej pozdravil jugoslovanskega generalnega konzula Bojana Lubeja ter predsednika Zveze slovenskih organizacij na Koroškem dr. Franca Zwittra in predsednika Zveze koroških partizanov Karla Prušnika-Gašperja, ki oba sta častna člana naše izseljeniške organizacije. Z dostojno komemoracijo so se zbrani izseljenci spomnili vseh umrlih sotrpinov. Pri tem je Janko Ogris naglasil, da letos, ko obhajamo 30-letnico zmage nad fašizmom in s tem 30-letnico osvoboditve in povratka iz pregnanstva, naš spomin velja ne samo tistim članom, ki so umrli v času po zadnjem občnem zboru, marveč „tudi vsem ostalim nekdanjim sotrpinom — tako tistim, ki smo jih morali ob vrnitvi v domovino za vedno pustiti v tujini, kakor številnim onim, ki jih je usoda tekom zadnjih treh desetletij iztrgala iz naše izseljeniške družine in smo jih na pokopališčih širom naše dežele položili k zadnjemu počitku v domačo zemljo". Komemoracija je izzvenela v obljubo, da bomo v častnem spominu ohranili vse umrle sotrpine — žrtve nacističnega nasilja in borce za pravice koroških Slovencev.

O dogodkih pred tremi desetletji in še posebej o današnjem položaju ter boju koroških Slovencev za uveljavitev enakopravnosti na avtohtoni zemlji je prisotnim spregovoril predsednik ZSO dr. Franci Zwitter (njegova tehtna izvajanja objavljamo na posebnem mestu — op. ured.). Vprašanjem preteklosti in sedanjosti pa je veljala tudi širša izmenjava mnenj, kajti občni zbor je bil povezan s tradicionalnim družabnim srečanjem, kjer so bivši izseljenci v večjih in manjših skupinah obujali spomine na skupno usodo pregnanstva ter se menili o današnji stvarnosti na Koroškem, ob kateri koroški Slovenci res le s trpkimi občutki moremo obhajati jubilejno leto vrnitve naših v nacistični dobi pregnanih družin. Bilo je toliko stvari, o katerih je tekel pogovor: Kako in zakaj smo bili pregnani z domače zemlje in kaj vse smo doživeli v pregnanstvu. In danes, ko nemški nacionalisti trdijo, da smo bili na „okrevanju", preseljeni le iz „vojno pogojenih" vzrokov in celo v našo korist. Medtem ko koroško zgodovinopisje o tem zločinu nad delom koroškega avtohtonega prebivalstva dosledno in zavestno molči, pa duhovni nasledniki nekdanjih izseljevalcev hočejo uspehe takratnega genocidnega „reševanja" manjšinskega vprašanja in povojne asimilacijske ter germanizacijske politike danes legalizirati s posebnim preštevanjem oziroma ugotavljanjem manjšine. V takih pogojih je potrebno, da mimo vseh osebnih in političnih nesoglasij združimo vse naše sile v skupnem boju za uresničitev pravic, ki smo si jih priborili z našim trpljenjem in našim bojem proti fašizmu in so nam zapisane v členu 7 državne pogodbe kot sadu tega boja.

Srečanje v Globasnici sta olepšala in obogatila domači moški pevski zbor pod vodstvom Janeza Petjaka ter skupina mladih domačih godbenikov. Tako je imela prireditev ob pesmi in godbi tudi svojo veselejšo plat (globaškim prosvetašem tudi tem potom izrekamo prisrčno zahvalo za njihov lepi prispevek!); posebno razveseljivo pa je bilo videti, kako se tudi naš najmlajši rod ob spoznavanju usode njegovih prednikov usmerja na pot zvestobe idealom, za katere smo bili koroški Slovenci vedno pripravljeni doprinašati napore in žrtve. Spontani in zato še toliko prisrčnejši prispevek dveh mladih pevk, katerih nežna glasova sta si le s težavo utrla pot od ožjega omizja v širino dvorane, je bil eden izmed zunanjih znakov tega preraščanja zvestobe narodu in materinemu jeziku iz roda v rod. In predsednik Kramer je upravičeno z zadovoljstvom zaključil prireditev v imenu odbora, kateremu je občni zbor ponovno izrekel zaupanje.

Tudi Slovenci v Italiji

odločno zahtevajo svoje pravice

V zadnjem času so predstavniki slovenske narodne skupnosti v Italiji sprejeli spet važne dokumente in ukrepe za izbojevanje pravic, ki so jim zagotovljene v ustavi in mednarodnih pogodbah. Pri tem gre predvsem za izjavo Slovenske kulturno gospodarske zveze o rabi slovenskega jezika, za zahtevo skupine predstavnikov beneških Slovencev po polnem priznanju narodnostnega statusa Slovencev v Videmski pokrajini ter za stališče Sveta slovenske skupnosti v vprašanju slovenskih televizijskih oddajah.

SKGZ s svojo izjavo o rabi slovenskega jezika daje podporo izvoljenim slovenskim mandatarjem, ki so v zadnjem času ponovno in odločno zastavili vprašanje rabe slovenščine v vseh izvoljenih organih področij, kjer žive Slovenci v Italiji, torej v občinskih svetih velikih občin, v treh pokrajinskih svetih in v deželnem svetu. V vseh teh forumih so namreč pokrajinski svetovalci in občinski svetovalci komunistične partije, socialistične stranke in Slovenske skupnosti zahtevali, da govore v izvoljenih organih v slovenščini in da se njihovi govori s tehnično ustreznimi modernimi sredstvi prevedejo v italijanščino.

S to zahtevo pa je bilo — kakor je rečeno v izjavi SKGZ — zastavljeno širše vprašanje, ki je temeljna pravica vsakega človeka in vsake skupnosti, da lahko svobodno rabi svoj materin jezik ne samo v okviru družine in svoje narodne skupnosti, marveč tudi v javnosti. „Raba materinega jezika ni samo stvar odnosa med občani, temveč je tudi vprašanje družbenih odnosov oblast-občan. Ne gre torej zgolj za osebno zadevo vsakega posameznika, temveč za razmerje med skupnostmi, v našem primeru za odnos med slovensko in italijansko narodnostno skupnostjo, do svobode rabe jezika kot temeljnega izraznega sredstva."

Nadalje SKGZ poudarja, da jezik in njegova raba ni samo nekaj praktičnega, temveč tudi sodi med simbole človeške bitnosti. Zato ne more biti svobode, demokratičnega razmerja in sodelovanja, če na večnacionalnem ozemlju narodnostne skupnosti nimajo pravice rabe materinega jezika. Ni nobenega dvoma, da sta svoboda in ta pravica nedeljiva; kadar prepovemo, onemogočimo ali otežkočimo rabo jezika v kakršnikoli obliki, smo v resnici kršili to svobodo. Končno pa gre — kakor je rečeno v izjavi SKGZ — tudi za zelo praktično vprašanje zaščite slovenske narodnostne skupnosti, saj ni mogoče zahtevati od „navadnega" državljana, da bi v odnosih z oblastmi uporabljal slovenščino, kadar tega ne morejo storiti niti njegovi izvoljeni predstavniki.

„Zato tudi ni čudno, da je fašizem najprej udaril po slovenskem jeziku, ko je začel nasilni proces raznarodovanja, in da so na Koroškem pod udarom dvojezični napisi," ugotavlja SKGZ ter spominja, da se Slovenci na Tržaškem in Goriškem že več kot sto let borijo za to, da bi svobodno rabili slovenščino v vseh organih. Nadalje izjava SKGZ zavrača izgovor naj bi slovenski mandatarji zaradi praktičnosti govorili v italijanščini, ter meni, da se za tem skriva nerazumevanje za narodnostne pravice Slovencev, predvsem pa ostanki nacionalistične miselnosti, ki je slovensko govorico imela za manjvredno.

Končno SKGZ opozarja, da ni nobenega zakona, ki bi rabo slovenščine prepovedal, marveč nasprotno obstajajo razni zakonski predpisi, obstajajo členi ustave in obstaja predvsem zelo točen člen mednarodne pogodbe — londonski sporazum, ki natančno določa jezikovne pravice Slovencev v tržaški pokrajini. Če kljub vsemu temu pravica rabe slovenščine v izvoljenih organih še vedno ni uresničena, terjajo objektivne razmere nadaljevanje odločnega boja ter Slovenci upravičeno pričakujejo, „da bodo demokratične sile italijanske družbe podpirale slovenske izvoljene predstavnike, da bodo z nadaljevanjem s slovenskimi posegi v praksi uresničili načela ustave italijanske republike".

Na nevzdržni položaj beneških Slovencev je pristojno oblast in politične dejavnike opozorila skupina 35 izvoljenih predstavnikov beneških Slovencev raznih strank, predstavnikov kulturnih in emigrantskih društev ter duhovnikov. Izrazili so željo, „da bi pokrajinska uprava spodbudila osrednje organe države in dežele, da sprožijo ukrepe za vedno večjo konkretizacijo izvajanja pravic, ki pritičejo Slovencem Videmske pokrajine ter naj uresničijo pogoje za njihov popoln razvoj na vseh področjih".

Svet slovenske skupnosti pa je — kakor v zadnjem času tudi druge organizacije in ustanove slovenske narodnostne skupnosti v Italiji — zavzel stališče k vprašanju uvedbe slovenskih televizijskih oddaj ter zahteval, da morajo biti take oddaje na dostojni ravni ter morajo odgovarjati duhu zakona o reformi italijanske radiotelevizije. V tej zvezi je Svet slovenske skupnosti odločno zavrnil poskuse, da se reformo izigra z nekaj minutnimi oddajami tedensko ali celo v dvotedenskih presledkih, ter zahteval dnevne oddaje, ki bi jih pripravil ustrezno opremljen sedež v Trstu. Predvsem pa Svet slovenske skupnosti zahteva, da morajo v komisiji, ki naj bi nadzorovala slovenske televizijske oddaje, biti izključno slovenski predstavniki.

„SVET ZAUPA AVSTRIJI"

Med gradivo, s katerim se skuša SPÖ v sedanji volilni borbi predstaviti kot stranka, ki je vredna največjega zaupanja (beri: glasov volilcev), sodijo predvsem tudi „obračuni", ki so jih predložila javnosti posamezna ministrstva in ki vsebujejo pregled dosedanjega dela socialistične vlade ter njene načrte za bodočnost. V tem gradivu pa brez dvoma zavzema posebno mesto dokument zunanjega ministrstva odnosno zunanjega ministra dr. Bielke, ki pod naslovom „Svet zaupa Avstriji" predstavlja sadove avstrijske zunanje politike.

Nas pri tem seveda najbolj zanima tisti del dokumenta, kjer je govora o avstrijsko-jugoslovanskih odnosih, kajti v tem sklopu je — čeprav zelo skopo — omenjeno tudi naše, to je manjšinsko vprašanje. In tukaj si — zvest tozadevni avstrijski praksi pred raznimi mednarodnimi forumi — zunanji minister in preko njega Avstrija na zelo enostaven način pripiše zasluge in mednarodni ugled pač s samohvalo, ker očitno izostaja hvala in priznanje drugih.

V krajšem orisu razvoja avstrijsko-jugoslovanskih odnosov je rečeno, da je v tradicionalno dobrih odnosih, ki jih je vzdrževala Avstrija z Jugoslavijo na mnogih področjih, prišlo do „določenih neskladij v nekem vprašanju, to je vprašanju slovenske manjšine na Koroškem", kar da je leta 1972 sprožilo „diplomatske očitke Jugoslavije in napade jugoslovanskih občil". Tako! Domača in mednarodna javnost pa ničesar ne zve o vzrokih, ki so privedli do teh „določenih neskladij"; ne zve ničesar o tem, da je do jugoslovanskih „očitkov" in „napadov" prišlo izključno po krivdi Avstrije, ki 20 let zavlačuje izpolnitev svojih mednarodnih obveznosti iz državne pogodbe, ki 30 let zavlačuje vrnitev med zadnjo vojno naropanih kulturnih dobrin in ki 50 let zavlačuje izročitev arhivskega gradiva. Vse te obveznosti je prevzela Avstrija v mednarodnih pogodbah in sporazumih, pa jih kljub temu vse do danes ni izpolnila!

Vendar pa v „obračunu" zunanjepolitične dejavnosti oz. še posebej razvoja avstrijsko-jugoslovanskih odnosov niti z besedico niso omenjene te obveznosti in je dosledno zamolčano predvsem dejstvo, da je neizpolnjevanje teh obveznosti edini vzrok za poslabšanje odnosov. Nasprotno: zunanji minister Bielka ugotavlja, da je v zadnjem času prišlo v teh odnosih do „širokega umirjanja", in sicer zaradi „zavestno umerjenega stališča avstrijske zvezne vlade, ki se je pokazalo tudi v uradnih avstrijskih izjavah".

Torej ne hvala in priznanje drugih, marveč izrazita samohvala. Do tega zaključka nekako prihaja tudi Jaka Štular, ko v ljubljanskem Delu komentira omenjeni predvolilni dokument avstrijskega zunanjega ministrstva. Ugotavlja, da so po skrajni zaostritvi odnosov med Jugoslavijo in Avstrijo ob proslavi dvajsetletnice avstrijske državne pogodbe prišli „prvi znaki odtajevanja", konkretizirani v vrnitvi kulturnih dobrin, v začetku pogovorov za vrnitev arhivov in v napovedanih pogovorih članov vlade z manjšino. „Toda ob srečanju Tito-Kreisky v Helsinkih je bilo očitno prezrto predsednikovo svarilo, o nerešenih vprašanjih, zavladalo je skoraj evforično razpoloženje, kako dobro da so napeljana pota k najboljšim odnosom."

Če kaj, je razrešitev manjšinskega vprašanja eno od tistih odprtih vprašanj, čeprav nikakor ne edino, ki zapirajo vrata k dobrim sosedskim odnosom in širšim perspektivam. Toda pristop Avstrije k razrešitvi tega vprašanja nikakor ni takšen, da bi si od njega smeli obetati uspešno reševanje. Tisto „zavestno umerjeno stališče" avstrijske vlade, o katerem govori minister Bielka, namreč obsega tudi nezaslišano izjavo avstrijskega predstavnika v podkomisiji OZN za preprečevanje rasne diskriminacije in za varstvo manjšin, da je „naravno vsaka vlada sovražna manjšinam"; kakor tudi topo vztrajanje pri ugotavljanju manjšine kot pogoju za rešitev manjšinskih vprašanj — čeprav je moral avstrijski zastopnik priznati, da je ozemlje avtohtone naselitve manjšine zgodovinsko znano, tako da je njegov nastop zapustil med člani omenjenega mednarodnega foruma vtis, da hoče Avstrija s preštevanjem legalizirati in uradno priznati rezultate, dosežene z genocidno politiko za časa nacizma in s politiko asimilacije ter germanizacije po vojni.

Naj še enkrat navajamo iz že omenjenega komentarja v Delu, kjer Jaka Štular piše:

V „tradicionalno dobrih in na mnogih ravneh ohranjenih" odnosih med Avstrijo in Jugoslavijo ni prišlo do „neskladij in napadov v jugoslovanskih sredstvih množičnega obveščanja" samo zaradi enega vprašanja, zaradi položaja slovenske manjšine na Koroškem, kakor je rekel šef avstrijske diplomacije, ko je prezentiral zunanjepolitični predvolilni dokument socialistične vlade. Takšno prikazovanje vzrokov za odnose v zadnjih letih je nasprotno politiki „široke pomiritve", ki naj bi jo bila zavestno zastavila dunajska vlada v svojem obravnavanju jugoslovanskih analiz avstrijske zunanjepolitične prakse do Jugoslavije. Ravnanje s slovensko in hrvatsko manjšino v preteklosti, njuno nezadovoljivo stanje v sedanjosti in zato tudi upravičena skrb za njuno prihodnost so brez dvoma neločljiva in bistvena sestavina jugoslovansko-avstrijskega kompleksa odnosov, o katerih smo že rekli, da niso tako tradicionalno dobri, kot jih slikajo. Nič manj dvomljiva kot prva ni druga trditev, da gredo za prve znake boljših odnosov v prihodnje vse zasluge „širini" Ballhausplatza. Ta enostranskost je jalova, ker ne utrjuje zaupanja na drugi strani. Na tak način socialistična vlada Avstrije piha v en rog s tistimi (in teh v Avstriji ni tako malo, ne le na Koroškem), ki vztrajno prišepetavajo nezaupanje v verodostojnost partnerja, Jugoslavijo. Po eni strani dunajski dokument pritrjuje tistim, ki trdijo, da so ravno Slovenci (ali Hrvati) tisti nebodigatreba, ki kali odnose ali pa daje Jugoslaviji pripraven povod za zaostrovanje odnosov z nevtralno, demokratično in miroljubno sosedo, na drugi pa lastnim izjavam o široko razvejanih in kljub vsemu ohranjenih povezavah jemlje vrednost, ker pripisuje vse zasluge le — sebi . . .

Ali je potem res upravičena in utemeljena trditev, da „svet zaupa Avstriji"?

Z našim življenjem in bojem

seznanjena tudi beograjska mladina

Teden dni prej kot pri nas se je tudi v Jugoslaviji začelo novo šolsko leto. Podobno kot verjetno povsod v svetu z različnimi prireditvami in drugimi svečanostmi, zamišljenimi kot prehod iz časa počitnic v čas šolskega dela. In o eni takih prireditev naj bo tukaj govora: o „Prvem šolskemu dnevu", ki je bil 1. septembra na osnovni šoli „Filip Kljajić Fića" v Beogradu. To pa predvsem zaradi tega, ker je bilo na tej prireditvi posebej govora tudi o nas koroških Slovencih, o naši problematiki in o našem boju za pravice, ki smo si jih priborili s svojim prispevkom v borbi proti fašizmu in ki so nam zajamčene v državni pogodbi.

Omenjena prireditev „Prvi šolski dan" je bila v znamenju tridesetletnice zmage nad fašizmom — tridesetletnice svobode, miru in dela. Poseben pečat so ji dali letošnji dobitniki nagrade „Četrti julij" (te najvišje nagrade podeljuje Zveza združenj borcev NOB Jugoslavije vsako leto za posebne zasluge za gojitev tradicij narodnoosvobodilne borbe), ki so se zbrani mladini predstavili poleg visokih osebnosti družbenopolitičnega življenja ter uglednih umetnikov, kateri so spored prireditve obogatili s svojimi prispevki.

Kakor smo v našem listu že poročali, je letos prejel nagrado „Četrti julij" tudi Karel Prušnik-Gašper. Na prireditvi v Beogradu je tamkajšnji šolski mladini kratko orisal položaj in problematiko slovenske narodne skupnosti na Koroškem. Pri tem je omenil tudi televizijski film „Tujci v domovini" in menil, da je bil naslov filma povsem upravičen: saj koroški Slovenci ne moremo govoriti v materinem jeziku s predstavniki deželne vlade, niti ne moremo spraviti svojega denarja v promet, ne da bi se morali poslužiti nemškega jezika. **„Tujci v domovini pa se čutimo zlasti tedaj, ko moramo svoje otroke posebej prijavljati, če jim hočemo zagotoviti vsaj nekaj pouka materinščine,"** je dejal Karel Prušnik in nadaljeval:

„Koroški Slovenci pa svoj materin jezik in svoj narod globoko spoštujemo, ker se zavedamo, da je le na zdravi narodni podlagi mogoče graditi napredno, humano miselnost, ki ustvarja temelje za pravičnejšo in lepšo bodočnost. Zato tudi med drugo svetovno vojno, ko je bil nemški fašizem na svojem obo-roženem osvajalskem pohodu, nismo stali ob strani. Že leta 1942 smo se priključili jugoslovanskim partizanom in z orožjem v roki osvobodili zemljo, na kateri živimo. Ta boj je terjal velike žrtve in na našem ozemlju je na 40 pokopališčih pokopanih 500 padlih borcev proti fašizmu. Prav iz teh velikih žrtev pa je tudi nastal člen 7 državne pogodbe, za katerega uresničitev se borimo še danes. In ta naš boj jasno priča, da hočemo na svoji zemlji, ki je prepojena s krvjo naših borcev, živeti enakopravni med enakopravnimi."

V tej zvezi je tovariš Gašper opozoril tudi na današnjo stvarnost na Koroškem. Omenil je protizakonito podiranje uradnih dvojezičnih napisov; spomnil je, da so nemški nacionalisti razstrelili že dva partizanska spomenika ter oskrunili sedem partizanskih grobišč; navedel je najnovejši primer diskriminacije v zvezi z zemljiščem za Kulturni dom v Celovcu, predvsem pa je dejal, da nameravajo avstrijske oblasti na zahtevo protislovenskih organizacij izvesti preštevanje manjšine, čeprav so ob podpisu državne pogodbe pred dvajsetimi leti vsi dobro vedeli, kje Slovenci živimo, kje so naši domovi in kje so grobovi padlih borcev proti fašizmu za svobodo naroda.

„Kljub vsemu pa bomo koroški Slovenci vztrajali v svojem boju," je naglasil tovariš Prušnik, **„ker vemo, da je ta boj tudi prispevek k ohranitvi miru. Vztrajali bomo na tradicijah narodnoosvobodilne borbe in vedno vodili tako politiko, ki bo v korist nam vsem. V imenu koroških Slovencev pa se s tega mesta iskreno zahvaljujemo za veliko moralno in drugo pomoč, ki jo nam nudita v tem našem boju, kajti brez pomoči matičnega naroda in njegove države bi bil ta boj gotovo obsojen na neuspeh."**

Zbrani šolski mladini pa je tovariš Gašper želel, da bi imela pri pouku veliko veselja in uspeha; želel ji je, da bi krepko stopala po stopinjah svojih hrabrih očetov in dedov, ki so ponos in zgled vsem narodom v boju za svobodo in pravico.

Enakopravnost v praksi

V Jugoslaviji enakopravnost narodov in narodnosti ter njihovih jezikov ni le zagotovljena na papirju, marveč se izvaja vsestransko predvsem tudi v praksi. Naj navedemo dva nova primera te prakticirane enakopravnosti na področju jezikov.

V SR Sloveniji je bila nova republiška ustava zdaj objavljena tudi v madžarskem in italijanskem jeziku. Izdajo so pripravili v sodelovanju z republiško konferenco SZDL ter komisijo za vprašanja narodnosti pri skupščini SR Slovenije. Prevod besedila ustave v italijanski jezik je oskrbel novinar RTV Koper (koprska postaja radia in televizije ima redne vsakodnevne oddaje v italijanščini — op. ured.) Ettore Battelli, v madžarski jezik pa jo je prevedel predsednik občinskega sodišča v Lendavi Ferenc Hajoš.

V Vojvodini se bodo od letošnje jeseni naprej učbeniki za osnovne in srednje šole razlikovali med seboj le v jeziku, vse ostalo pa bo po predmetih in razredih povsem enako. Učbenike bodo tiskali v šestih jezikih: srbohrvatskem, hrvatsko-srbskem, madžarskem, slovaškem, romunskem in rusinskem. Že za začetek novega šolskega leta so v omenjenih jezikih pripravili kakih 170 knjižnih naslovov, medtem ko je bilo še pred desetimi leti v Vojvodini le kakih deset podobno zasnovanih učbenikov.

Za ta edinstveni podvig ne le v Jugoslaviji, marveč sploh v svetu, so se zanimali tudi Švicarji, ki jim enakopravnost narodnosti in jezikov prav tako ni „deseta briga". Predvsem so se tudi zanimali, koliko bo to stalo. Pa so jim v Jugoslaviji dali zelo preprost odgovor: nič ni predrago, kadar gre za narodno enakopravnost!

Zavod za izdajanje učbenikov v Novem Sadu tiska poleg teh učbenikov tudi posebne knjige v jezikih posameznih narodnosti; namenjene so predvsem razvijanju in populariziranju njihovih kultur. Po zaslugi te prizadevnosti imajo šolarji v Vojvodini zdaj že kar 90 odstotkov vseh učbenikov na voljo v materinem jeziku.

„Mladi rod"

stopil v jubilejno 25. leto

Šolski list „Mladi rod" obhaja jubilej: z novo številko za meseca september in oktober je vstopil v 25. leto izhajanja.

Temu brez dvoma pomembnemu in za vse nas tudi razveseljivemu dogodku je namenil uvodno besedo vodja manjšinskega šolskega oddelka nadzornik Rudi Vouk, ki v kratkih besedah prikaže razvoj „Mladega roda" od njegovega „rojstva" leta 1952 pa do sedanjega jubilejnega letnika. Takrat, pred četrt stoletjem, je konzorcij dvojezičnih učiteljev pod vodstvom ravnatelja Franca Aichholzerja ter ob sodelovanju tedanjega šolskega upravitelja Rudija Vouka in strokovnega učitelja Bernarda Straußa začel izdajati šolski list v slovenskem jeziku. Okoli „Mladega roda", ki naj bi pomagal dvigati (in treba je priznati, da je to svojo nalogo tudi uspešno opravljal!) kvaliteto slovenskega pouka na obvezni šoli, so se zvrstili nadaljnji šolniki in drugi sodelavci, ki so vlagali mnogo truda, požrtvovalnosti in znanja v odgovorno delo — za mladino in iz ljubezni do mladine. Zato je „Mladi rod" tekom let pritegnil mnogo mladih bralcev in prijateljev: vzljubile so ga generacije šolarjev in tudi učiteljem je postal drag in dobrodošel prijatelj, ki jim pomaga pri njihovem delu.

Za jubilejni letnik je uredniški odbor pod vodstvom šolskega ravnatelja Hermana Velika poskrbel, da bo „Mladi rod" spet izredno bogat in pester. Poleg že doslej običajne vsebine, ki je primerno razporejena za posamezne šolske stopnje, prinaša novi letnik dve novi rubriki: ena je posvečena stvaritvam naših pesnikov in pisateljev (tokrat je predstavljen Janko Messner s črtico „Celovški Job"), druga pa nosi naslov „Spoznavajmo soseda v njegovi literaturi" (kot prvega spoznamo „pisatelja sprave" Josefa Friedricha Perkoniga in njegovo pravljico „Beračija").

Že bežen pregled nove številke obeta, da bo „Mladi rod" tudi v bodoče v besedi in sliki (tokrat je ilustracije prispevala Marička Koren, naslovno stran pa krasi izredno lepa barvna slika Kostanj, posnetek Hanzija Weissa) nudil mladim bralcem bogat izbor privlačnega in poučnega branja. Zato se lahko v polni meri pridružimo nadzorniku Vouku, ki svojo zahvalo izdajateljem povezuje z upanjem, „da bo pot jubilanta tudi v drugem četrtstoletju tako uspešna kot doslej".

KNJIGE ZA MIR IN NAPREDEK

Pod zgornjim geslom je trenutno v Moskvi velika mednarodna razstava knjig, na kateri številne države iz vseh delov sveta s pomočjo knjig, plakatov in albumov prikazujejo napore narodov in ljudstev za socialni napredek, prijateljstvo in sodelovanje. Vabilu se je odzvalo več kot 500 založb, izdajateljskih hiš in ustanov iz 44 držav (poseben prostor pa ima na razpolago tudi Organizacija Združenih narodov), tako da so se morali posamezni razstavljalci kljub velikemu razstavnemu prostoru pri izbiri in predstavitvi svojih eksponatov precej omejiti.

Ob izbiri gesla, pod katerim je bila razstava prirejena je seveda razumljivo, da so posebno močno zastopane tiste knjige, v katerih se izraža želja in hotenje po socialni preobrazbi ljudi. Pri tem imajo posebno težo knjige s socialnopolitično in tudi samo s politično vsebino. Veliko zanimanje pa vzbujajo seveda tudi knjige s področij znanosti in tehnologije.

Razstavo spremljajo tudi različne dodatne prireditve oz. spremljevalne razstave. Tako so na ogled dela z umetniškimi reprodukcijami svetovno znanih umetnikov in številne so tudi knjige grafike, skulptur, uporabne umetnosti in umetniške fotografije. V velikem paviljonu predvajajo razne filme (npr. zanimiv barvni film o razvoju pisave od začetkov pa tja do Guttenberga in sodobnih tiskarn). V času razstave se vrstijo srečanja s pisatelji, likovnimi umetniki, glasbeniki in igralci, za obiskovalce razstave pa prirejajo tudi obiske knjižnic, znanstvenih in kulturnih ustanov ter drugih znamenitosti Moskve.

DUŠAN NEČAK 6

Volitve v Kmetijske zbornice na Koroškem po drugi svetovni vojni

Prvi mandat je pripadel Landbundu, drugi krščanskim socialcem, tretji pa Slovencem, ker je bilo njihovo število glasov (2572) nižje od polovice (4388) in tretjine (2925) Landbundovih glasov, pa sta zato tretji in četrti mandat pripadala Landbundu, šele peti Slovencem šesti krščanskim socialcem, sedmi spet Landbundu, osmi nacionalnim socialistom, deveti znova Landbundu in tako naprej, dokler ni bil razdeljen tudi zadnji, 24. mandat. Na ta način je dobil Landbund 12 mandatov, Christlicher Bauernbund 6, Kmečka zveza 3, nacionalni socialisti 2 in socialisti enega.

II.

O povojnih volitvah v koroško kmetijsko zbornico ni izšla nobena javna uradna publikacija. Zato smo posneli volilne rezultate po časopisju. Med posameznimi poročili so določene, vendar ne bistvene razlike, ki pa ne vplivajo na končno sliko volitev. Uporabili smo najbolj zanesljive podatke. Ob prvih volitvah je časopisje objavljalo tudi podatke po posameznih občinah, ob poznejših pa se je omejevalo le še na podatke po okrajnih kmetijskih zbornicah in za deželno zbornico.[22]

Število volilnih upravičencev za koroško kmetijsko zbornico se je le dvakrat v večji meri spremenilo. Do prve in največje spremembe je prišlo med volitvami v letu 1932 in prvimi povojnimi volitvami v letu 1951. Število upravičencev v vsej deželi se je dvignilo od 25.319 na 31.593, torej za 6.284 ljudi ali 25 %. Glavni vzrok za to je bil v razširjenju volilne pravice, zlasti v znižanju cenza od 2 ha na 1 ha ter od 20 ha gozdnih zemljišč na 10 ha. Do druge spremembe je prišlo med volitvami v letih 1956 in 1961, torej po noveli zakona 1958/1959, z uvedbo enotnega cenza na 1 ha za vsa, tudi gozdna zemljišča in drugimi, že zgoraj navedenimi spremembami. S tem se je dvignilo število volilnih upravičencev od 32.638 na 38.022, torej za 5.364 ljudi ali 16 %. Poslej je ostalo število volilnih upravičencev v bistvu isto (38.362 leta 1966, 38.741 leta 1971).

Če primerjamo število volilnih upravičencev za volitve v kmetijsko zbornico s številom upravičencev za deželnozborske volitve vidimo, da je bilo na primer pri deželnozborskih volitvah leta 1953 na Koroškem 285.720 volilnih upravičencev, pri kmetijskozborskih volitvah leta 1951 pa 31.593 ali, da je v kmetijsko zbornico tedaj volilo 13 % vseh volilnih upravičencev za deželni zbor. Pri zadnjih kmetijskozborskih volitvah leta 1971 in zadnjih deželnozborskih volitvah 1970 pa dobimo sliko, ki nam kaže, da je bilo leta 1970 volilnih upravičencev za deželni zbor 336.378, za kmetijsko zbornico naslednjega leta pa 38.631 ali 11 % vseh deželnozborskih upravičencev.[23]

Glede volilne udeležbe na žalost nimamo na razpolago podatkov za vse volitve; manjkajo nam za leto 1951. Popolnejši so podatki o številu veljavnih glasov. Delež veljavnih glasov od skupnega števila volilnih upravičencev v celi deželi je znašal 76 % leta 1932 (volilna udeležba 77 %), 79 % leta 1951, 78 % leta 1956 (volilna udeležba 81 %), 76 % leta 1961 (volilna udeležba 82 %) in prav tako 1966 (volilna udeležba 80 %), 80 % leta 1971 (volilna udeležba 81 %). Povprečna volilna udeležba v celi deželi torej ni pretirano nihala; precej večje pa so razlike, če primerjamo volilno udeležbo po področjih posameznih okrajnih zbornic. Opozorimo naj na to, da smo upoštevali pri naslednjih primerjavah le volitve 1956—1971. Tako je bila vseskozi nadpovprečna udeležba v področjih okrajnih kmetijskih zbornic Št. Vid, Trg, Šmohor in Celovec. Pri volitvah leta 1961 je bila zabeležena pri volitvah v okrajno kmetijsko zbornico Šmohor najvišja volilna udeležba sploh 89 %. Na področju celovške okrajne zbornice udeležba ni bila dosti nad povprečjem, imela pa je najbolj enakomeren odstotek (trikrat 82 %, enkrat 83 %). Samo enkrat je bila volilna udeležba pod povprečjem na področju okrajne zbornice Kötschach, podobno v Velikovcu. Tu je bila izredno nizka (77 %) pri volitvah 1956, enaka povprečju 1966, nad njim 1961 (83 %) in 1971 (85 %). Dvakrat nad povprečjem (1961, 1966), dvakrat pod povprečjem (1956, 1971) je bila v Beljaku. Večinoma je zaostajala za povprečjem volilna udeležba na področju okrajne zbornice v Wolfsbergu, vedno pa v Spittalu in Winklernu; na ozemlju te okrajne zbornice, ki je bila tudi najmanjša v deželi, je bila leta 1966 dosežena tudi najnižja volilna udeležba (66 %). V primerjavi z državnimi in deželnimi volitvami je bila volilna udeležba pri volitvah v kmetijsko zbornico občutno manjša; saj je bila po povprečju za celo deželo pri deželnih volitvah najnižja 86 % (1970), pri državnih pa 89 % (1945). Na vseh ostalih državnih volitvah je znesla nad 90 % in je dosegla višek leta 1956 s 95 %.[24] Ta primerjava nam priča o manjši pomembnosti volitev v kmetijsko zbornico.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

22 Predvsem smo se naslonili na podatke v Allgemeine Bauernzeitung 17. nov. 1956 (za volitve 1951 in 1956), 2. dec. 1961 (za volitve 1956 in 1961), 19. nov. 1966, Volkszeitung 16. nov. 1971, Kärntner Tageszeitung 16. nov. 1971.

23 Glej podatke o volitvah upravičencih za volitve v deželni zbor v publikaciji: Die Landtagswahl in Kärnten am 12. Februar 1970, Klagenfurt 1970 (publikacija deželne vlade).

24 Glej podatke o volilni udeležbi v isti publikaciji in v Die Nationalratswahlen vom 10. Oktober 1971, Wien 1971, (publikacija notranjega ministrstva).

Nepozabni vtisi s potovanja

letošnjih maturantov slovenske gimnazije

Kot smo kratko že poročali, so se koncem avgusta vrnili letošnji maturantje slovenske gimnazije v Celovcu s svojega desetdnevnega potovanja po Jugoslaviji. Omenil smo, da sta imela strokovno vodstvo potovanja naših maturantov po Jugoslaviji na skrbi profesorja ljubljanske univerze dr. Vladimir Klemenčič in Ivo Furlan. Obema gre zahvala, da je bilo potovanje polno užitkov, ki bodo vsem udeležencem gotovo ostali v trajnem spominu.

Koroški maturanti so na svojem potovanju po Jugoslaviji prepotovali tri republike in si ogledali njihove prestolnice — Ljubljano v Sloveniji, Zagreb na Hrvaškem in Sarajevo v republiki Bosna in Hercegovina. Pot jih je vodila skozi najatraktivnejše predele notranjosti Jugoslavije in ob slikoviti obali Jadranskega morja.

Po sprejemu v Ljubljani, ogledu tovarne Gorenje v Velenju, mesta Celja in Rogaške Slatine so se naši maturantje prvič ustavili na Hrvaškem v Kumrovcu, kjer je rojstna hiša maršala Tita, ki je preurejena v spominski muzej. V Kumrovcu je zgrajen tudi veliki dom mladosti s prispevki iz celotne Jugoslavije. V glavnem mestu Hrvaške Zagrebu so si ogledali razne zanimivosti. Zagreb ima danes že blizu 600.000 prebivalcev. Po ekonomskem potencialu spada med najmočnejša mesta jugovzhodne Evrope. Med zadnjo vojno je bil Zagreb eno najpomembnejših žarišč organiziranega odpora proti okupatorju. Na poti proti glavnemu mestu BiH Sarajevu so si ogledali znameniti nacionalni park s Plitvičkimi jezeri, ki jih štejemo med največje atrakcije sveta, v Bihaču muzej prvega zasedanja AVNOJ-a (26. 11. 42) in v Jajcu muzej drugega zasedanja AVNOJ-a, na katerem so bili postavljeni temelji nove Jugoslavije, pa še celo vrsto drugih kulturnih spomenikov. Velika posebnost mesta Jajca so tudi slapovi na reki Vrbasu.

Tretji dan so dosegli glavno mesto socialistične republike BiH, Sarajevo. To je najbolj centralna republiška prestolnica Jugoslavije, ki ima izredno ostro klimo. Iz obdobja turške zgodovine in iz časa avstrijske okupacije te dežele (1878—1918) je ohranjenih mnogo spomenikov. Po osvoboditvi je mesto dobilo univerzo in druge visoke strokovne in znanstvene ustanove. Celodnevni ogled mesta še zdaleka ni zadostoval, da bi si ogledali številne zanimivosti, ki so po svoji raznolikosti zelo pestre ter velike zgodovinske in kulturne vrednosti.

Naslednja atrakcija na vožnji proti Jadranskemu morju je vsekakor sedlo Ivan planina med gorovjema Bitovnje in Bjelašnico, preko katerega pelje moderna avtomobilska cesta, ki doseže skoro tisoč metrov višine. Ivan planina je razvodnica med Črnim in Jadranskim morjem. Tod poteka tudi klimatska in rastlinsko-geografska meja med bolj kontinentalno Bosno in toplejšo Hercegovino. Po prijetni vožnji mimo Jablaničkega jezera (elektrarna in ogromno umetno jezero na Neretvi) se cesta na dolžini 40 kilometrov skupno z reko Neretvo globoko prebija skozi gorovji Čvršnico in Prenj. Ta košček zemlje je eden najslikovitejših in divje romantičnih predelov notranjosti Jugoslavije.

Po prijetni vožnji skozi dolino Neretve so naši potniki kmalu dosegli glavno mesto Hercegovine Mostar, ki je zgrajen na obeh bregovih zelo globoke Neretve. Posebno zanimiv je stari del mesta z visokimi minareti svojih 40 mošej. Mojstrsko delo turške arhitekture je vsekakor nad 400 let stari in 28 metrov visoki kameniti most in še mnogo drugih zanimivosti ki so si jih naši maturanti ogledali. Mostar leži v kotlini in ga štejejo med najtoplejša mesta v Jugoslaviji. Nadaljnja pot proti morju vodi skozi izredno rodovitno dolino Neretve, kjer bujno uspeva grozdje in drugo sadje ter zelenjava. Pri Opuzenu so dosegli plavo Jadransko morje in se ob njegovi slikoviti obali po jadranski magistrali bližali najbolj oddaljenemu cilju — Dubrovniku, biseru Jadrana.

V tem lepem mestu so naša dekleta in fantje ostali več dni, kjer so se predali kopanju, počitku in seveda ogledu tega zgodovinskega mesta. Dubrovnik je danes najbolj obiskan turistični kraj Jadranske obale. Staro mesto v notranjosti debelega obzidja ima še danes isto lice, kot ga je imelo v 16. do 18. stoletju, ko je Dubrovniška republika imela svoj največji procvit. Kar je Dubrovnik pozneje izgubil na gospodarski veljavi (trgovina se je prestavila zaradi izgradnje železnic bolj na severni Jadran), je pa zato ogromno pridobil na turističnem področju, saj je danes svetovno znana turistična atrakcija.

Na povratku domov so se peljali skozi slikovito Makarsko primorje, ki se zaradi svoje bujne vegetacije močno turistično razvija in uveljavlja. Ves obalni pas pod Biokovim imenujejo v zadnjem času „Makarska riviera". Ker je Split danes organsko središče Dalmacije, saj zavzema središčni položaj na jugoslovanski obali in ker ima pomembne spomenike, so naši izletniki mestu posvetili posebno pozornost. Glavna atrakcija mesta je vsekakor Dioklecijanova palača, iz katere se je pozneje razvilo staro mesto Split z značilnimi ozkimi ulicami. V tem delu mesta so palače v slogu benečanske gotike in renesanse ter številne umetniške galerije, med njimi znamenita Meštrovičeva galerija s številnimi skulpturami tega največjega jugoslovanskega kiparja.

Nedaleč od Splita je mestece Trogir, ki slovi zaradi številnih ohranjenih spomenikov — mestno obzidje, mestna vrata, rotovž iz 11. stoletja, katedrala iz 13. stoletja itd. Seveda so tudi temu zgodovinskemu kraju posvetili določen čas. Na poti ob severni obali Jadrana so se še ustavili v Zadarju — staremu mestu, bogatem na kulturnih spomenikih (cerkev iz IX. stoletja), v Crikvenici, znanem turističnem kraju, v Reki, največjem pristaniškem mestu Jugoslavije (120.000 prebivalcev) in Opatiji, največjem turističnem centru Severnega Jadrana. Svoje potovanje so naši maturanti zaključili z ogledom Postojnske jame. V Postojni so zadnjič prenočevali in se naslednjega dne preko Ljubljane vrnili srečni in zadovoljni domov.

Za „popotnico" je vsak udeleženec maturitetnega potovanja prejel brošurico „Vodič za ekskurzijo po Jugoslaviji" in zemljevid Jugoslavije 1:1,250.000 kjer bo vsak lahko osvežil spomin na lepo uspelo maturitetno potovanje. Tistim, ki so se ob teh vrsticah morda navdušili za te lepe kraje, pa priporočamo, da se poslužijo tega vodiča, ki ga je izvrstno pripravil Mirko Bogič in bo tako lahko koristno služil tudi drugim in tako napravil potovanje v te kraje mnogo bolj atraktivno.

Uspešen razvoj turizma

Iz statističnih podatkov koroškega turizma je razvidno, da smo v letošnjem juliju dosegli rekorden uspeh, saj je v tem mesecu bilo naštetih kar 6,278.000 nočnin, kar je v primerjavi z lanskim letom prirastek za 1,286.000 nočnin ali za 25,7 %. Zgoraj omenjena številka nočnin pomeni, da je Koroška v mesecu juliju dosegla absolutni rekord po drugi svetovni vojni (do letošnjega julija je bilo rekordno leto 1972, takrat so našteli 6,134 milijona nočitev). Na obrtnem sektorju so v juliju beležili 2,655.000 nočnin, kar odgovarja prirastku za 20,8 %, na privatnem sektorju pa 2,078.000 nočitev ali plus 28,2 %. Na kampingih so našteli 1,153.000 nočitev, kar je prav tako prirastek za 28,2 %; v ostalih prenočiščih, kot so otroški in mladinski domovi ter apartmaji, pa so beležili 393.000 prenočnin, kar odgovarja razveseljivemu prirastku za 43,8 %.

V obrtnih in privatnih gostiščih so v juliju našteli skupno 4,733.000 prnočitev, od tega odpade na tuje goste 4,198.000 in na domače 535.000 nočitev. Pri tem znaša delež tujih gostov 88,6 %, od teh samo delež gostov iz ZR Nemčije 87,2 %. Zanimivo pri teh številkah je, da je število nočnin pri inozemskih gostih naraslo za 28,8 %, domačih pa padlo za 4 odstotke v primerjavi z mesecem julijem lanskega leta.

Najvišji porast števila prenočnin v mesecu juliju pri tujih gostih je beležila ZR Nemčija z 31 %, nato sledi Jugoslavija s 24,4 %, Nizozemska s 24 in Švedska z 10,7 %, medtem ko je število gostov iz ZDA, Švice in Danske nasprotno nazadovalo.

V letošnji poletni sezoni — od maja do julija 1975 — so našteli skupno 8,7 milijona prenočnin, to je 22,8 % več, kot v istem obdobju lanskega leta. Od zgoraj omenjene številke odpade 6,8 milijona na obrtna in privatna gostišča s prirastkom števila tujih gostov za 23,9 in padcem števila domačih gostov za 3,8 %. Število inozemskih nočnin je znašalo 8 milijonov, število domačih pa 773.000 nočitev.

Iz zgoraj navedenih številk je jasno razvidno, da se je položaj turizma na Koroškem silno popravil, kar velja tudi v zveznem avstrijskem merilu. Avstrija je danes na področju turizma brez dvoma ena najbolj uspešnih držav vEvropi. Glavna „zasluga" za to pa gre seveda turistom iz ZRN, ki v Avstriji vidijo (bližina, isti jezik, recesija v ZRN itd.) še najugodnejše pogoje za oddih.

Mladina gradi most razumevanja

Na pobudo Avstrijsko-jugoslovanskega društva na Koroškem in ob tesnem sodelovanju mladinskega sekretariata za Koroško je letos na otoku Krku v prijaznem ribiškem naselju letovala večja skupina otrok iz Bavarske, Koroške in Slovenije. V počitniškem domu „Dane Šumenjak" v Baški so otroci, v starosti od 10 do 15 let, našli svoje skupno bivališče. Kljub različnim jezikom, ki jih govorijo, se je mladina treh dežel odlično razumela, saj je v igrah, športu, plavanju itd. našla svoj skupni „jezik". Romantično ribiško naselje in pa tudi kristalno čista morska voda sta blagodejno vplivala na telesno in duševno vzdušje otrok, tako da ni bilo nobenih problemov, zlasti ker jih je vodstvo vzgajalo v smislu medsebojnega razumevanja. In ker so bili vsi pogoji za plodonosno sodelovanje dani, je bilo med mladimi ljudmi res pravo tovariško vzdušje.

Viška bivanja na morju sta bila med drugim tudi izlet z ribiško ladjo na otok Košljun, kjer so otroci obiskali neki samostan, ki so ga ustanovili Frankopani, ter izlet na celino v Senj, kjer so si ogledali uskoški grad „Nehaj".

Kar prehitro je otrokom treh dežel minil čas bivanja na otoku, kjer so skupno doživljali lepe urice ob petju, kopanju in igrah in se tako navadili eden na drugega, tako da je med njimi prišlo do res pravega prijateljstva in to kljub različnim jezikom, ki jih govorijo.

Tako otroci treh različnih dežel gradijo most medsebojnega razumevanja. Tovariške stike, ki so jih navezali, hočejo še bolj učvrstiti, saj si vsi želijo, da bi se tudi drugo leto spet srečali v tem romantičnem ribiškem naselju, kjer bi lahko nadaljevali z gradnjo mostu medsebojnega razumevanja — ne glede na meje, ki jih ločijo.

Prijave k dvojezičnemu pouku so še možne

Pouk na ljudskih in srednjih šolah se je že pričel. Vendar je prijava otrok k dvojezičnemu pouku še možna in to v prvih desetih dneh po pričetku novega šolskega leta. Torej je še čas, da prijavimo otroke k dvojezičnemu pouku. Slovenska prosvetna zveza je pred pričetkom novega šolskega leta včlanjenim Slovenskim prosvetnim društvom oziroma predsednikom in krajevnim zaupnikom, tako kot vsako leto, razposlala formularje za prijave s prošnjo, da jih razdelijo med starše, ki imajo šoloobvezne otroke.

Mislimo, da se vsakdo zaveda, da je materinski jezik osnova slehernega naroda in njegove kulture. Pri nas pa je to še posebnega pomena, saj stojimo sredi borbe za dosego naših narodnostnih pravic, ki so zajamčene v členu 7 državne pogodbe. Dvajset let že čakamo, da bodo obveznosti zapisane v tem važnem dokumentu, spremenili v dejanja. Posebej velja to tudi za šolsko vprašanje, da bodo otroci slovenskih staršev imeli možnost pouka v svojem materinem jeziku, ne da bi jih starši morali šele posebej prijavljati.

Naša dolžnost je, da se poslužimo trenutnih možnosti — čeprav se zavedamo, da so v nasprotju s pravicami, ki nam pripadajo — in da storimo vse, kar je v naših močeh. S tem bomo pokazali našo življenjsko moč in vztrajnost v borbi za naše pravice. Čim večja bo odzivnost poziva naših organizacij, tem prej bomo izbojevali vse tisto, kar nam gre.

Starši, zavedajte se, da je znanje dveh jezikov več kot samo enega in da bodo otroci kasneje hvaležni vaši odločnosti, ker jim bo pot skozi življenje lažja. Kdor ima to možnost, naj se je poslužuje. Nasprotniki tega so samo narodni nestrpneži, njihovi argumenti pa so tako plehki, da jih lahko zavrne vsakdo, ki ljubi resnico.

Torej prijave k dvojezičnemu pouku so še možne. Kdor nima ustreznih prijavnih formularjev, jih lahko dobi pri zastopnikih krajevnih društev ali pri centrali v Celovcu. Seveda pa je prijava možna tudi ustmeno in to pri ravnatelju šole, pri katerem to lahko napravijo starši ali pristojni za vzgojo otrok.

Jubilej gorske ceste

Dne 3. avgusta pred štiridesetimi leti je v pogorju Großglocknerja (Veliki Klek) „uradno" prekoračil prvi avtomobil Visoke Ture, ki ločijo Koroško od Solnograške. Tega dne je bila slovesno otvorjena ena najatraktivnejših gorskih cest v Alpah.

Pobuda za izgradnjo cestne povezave med krajem Bad Fusch na Solnograškem in že takrat obstoječo „Alpenvereinsstraße" (cesta planinskega društva), ki vodi od Heiligenbluta (Svete krvi) do Franz-Josefs-Höhe na koroški strani Tur, se je rodila že leta 1922. Graditelj ceste je bil dipl. inž. Wallack, ki si je s to gradnjo pridobil velik in nepozaben sloves.

Gradnja ceste je trajala komaj pet let. Pri tem je treba upoštevati, da so cesto lahko v glavnem gradili samo poleti, v ostalem času je delo zaradi mraza in snega seveda počivalo. Gradnja ceste je od graditeljev zahtevala ogromno napora, trpljenja in trdega dela, saj je bila borba s trdo skalo in vremenskimi neprilikami včasih skoro nečloveška. Izgradnja te ceste pomeni izredno pionirsko dejanje, s katerim je nerazdružljivo povezano ime graditelja alpskih cest dipl. inž. Walacka. Nanj spominja danes lepi Wallackov planinski dom na južni strani Visokih Tur. Še trajnejši spomenik pa si je postavil s cesto samo, ki je arhitektonsko pravo gradbeno čudo. Cesta preko Glocknerjevega področja je danes ena največjih turističnih privlačnosti v Alpah ter je privabila že na milijone ljudi, da si jo ogledajo.

Kljub 40-letnemu obstoju cesta še ni nič zgubila na atraktivnosti, kako tudi, ko pa je pokrajina, preko katere pelje, še vedno tako lepa in privlačna, kot je bila nekdaj.

Čestitamo!

Zvezni predsednik dr. Rudolf Kirchschläger je pred kratkim podelil prof. dr. Valentinu Inzku naslov „dvorni svetnik."

Dr. Valentin Inzko je poleg svoje redne pedagoške službe kot profesor slovenščine in zgodovine tudi strokovni nadzornik za Zvezno gimnazijo za Slovence ter za pouk slovenščine na srednjih in višjih šolah na Koroškem. Aktivno se vključuje tudi v narodno-politično življenje koroških Slovencev ter je bil več let predsednik NSKS, zadnje čase pa deluje zlasti v sinodalnem gibanju oziroma v nemško-slovenskem koordinacijskem odboru celovške škofije.

Prof. dr. Valentin Inzko je bil ob podelitvi tega visokega odlikovanja deležen številnih čestitk, katerim se pridružuje tudi uredništvo našega lista.

Na avstrijsko-italijanski meji

še vedno sledovi fašistične dobe

Že nekaj tednov imamo priložnost videti helikopterje zvezne vojske (Bundesheer), ki krožijo nad Karavnakami in odlagajo tam osebe in razne tovore. Gre za akcijo geometrov, ki imajo nalogo, da popravijo oziroma izboljšajo obmejne znake (napisne table, mejnike itd.) na državni meji med Avstrijo in Jugoslavijo. Podobnih skupnih akcij je bilo že več. Letos je prvič, da so v to akcijo vključili helikopterje, ki imajo pravico, da lahko pristajajo tudi v sosednji državi. Ker poteka meja deloma na zelo ozkih grebenih, spuščajo geometre s pomočjo vrvi iz helikopterja na izpostavljena mesta in jih na ta način po opravljenem delu spet dvignejo ter poletijo z njimi v Podgorje, kjer imajo svoj „glavni štab".

Dela na avstrijsko-jugoslovanski meji se odvijajo v dobrem medsebojnem vzdušju. Do pred nedavnim so obnovili celo vrsto mejnih znakov, na stotine izboljšali in na novo prepleskali.

Področje, na katerem urejujejo mejo, se vleče od Olševe do avstrijsko-italijansko-jugoslovanske tromeje na Peči (Ofen, po najnovejšem „Dreiländerecke"). Ta odsek je dolg 104 km in ima skupno 1755 mejnih znakov. —

Gotovo redno kontrolirajo in urejujejo državno mejo tudi med Avstrijo in Italijo. Značilno je, da pri teh periodičnih kontrolah mejnih znakov (mejnikov) očitno še niso opazili, da na najbolj frekventiranem področju Karnijskih Alp, na Mokrinah - Nassfeld, ki je poletno in zimsko turistično središče, po 30 letih propada Hitlerjeve Nemčije še vedno obstojajo mejniki z oznakami I (Italija) in D (Deutschland). Da avstrijske oblasti oziroma obmejni organi, ki dnevno patrolirajo mimo teh mejnikov, tega še niso odkrili in dali popraviti, je naravnost sramotno. Vsekakor je za demokratično avstrijsko javnost nerazumljivo, da ti ostanki fašizma po tolikih letih še niso odstranjeni. Da ta malomarnost na avstrijsko-italijanski meji škoduje ugledu Avstrije v svetovni javnosti, ni treba posebej poudarjati.

Zgornje Dobje pri Ločah

V četrtek 28. avgusta smo spremljali k zadnjemu počitku na loško pokopališče Franca Vidica, pd. Kovačiča iz Dobja. Po daljši bolezni je v 73. letu starosti za vedno zatisnil svoje oči.

Po rodu je bil Vidicev oče Gorenjec, ki je že v mladih letih našel na Koroškem svojo drugo domovino. Po poklicu je bil mežnar in organist. To službo je opravljal okrog 50 let. Poklica se je izučil na Peravi v Beljaku, pri glasbenem mojstru Grafenauerju, bratu znanega slovenskega državnega poslanca iz Zilje. Vidic je bil dolgo let pevovodja v domačem slovenskem prosvetnem društvu „Jepa". Pod njegovim vodstvom je zbor zaslovel daleč naokoli in bil takrat med najbolj priljubljenimi na Koroškem.

Ker so bili zavedni Slovenci, so usodnega aprila 1942 — kot mnogo drugih poštenih koroških Slovencev — pregnali tudi Vidiceve. Po povratku iz izseljeništva se je Franc Vidic spet posvetil prosvetni dejavnosti, zlasti petju, kateremu je bil predan z dušo in telesom.

Po naravi je bil Franc Vidic skromen in blag človek in zato zelo priljubljen. Spoštovali so ga vsi brez razlike. Zato tudi ni bilo nič nenavadnega, da sta se od Vidica poslovila kar dva pevska zbora — pevski zbor SPD „Jepa — Baško jezero" in nemški zbor. V imenu sotrpinov je predsednik Zveze slovenskih izseljencev Lovro Kramer položil venec in v kratkih, vendar pretresljivih poslovilnih besedah orisal življenjsko pot sotrpina izseljenca. Pogreba tega zaslužnega moža se je med drugimi udeležila cela vrsta bivših izseljencev iz Zilje, Roža in Podjune, ki so tako izkazali poslednjo čast svojemu tovarišu, s katerim so delili skupno usodo v pregnanstvu.

Velika množica ljudi, ki je obrobljala pokojnikov grob, je prepričljiv dokaz, da nas je za vedno zapustil mož, ki je med ljudstvom užival obče spoštovanje. Pogrebni obred sta v odsotnosti domačega župnika opravila dekan sosednje fare Millonig in duhovnik domačin dr. Mikula, ki je pokojniku posvetil ganljiv nagrobni govor.

Franca Vidica bomo ohranili v lepem spominu, globoko prizadeti ženi in otrokoma pa izrekamo globoko sožalje.

V A B I L O

Gostilna Smrečnik — Šoštar v Globasnici vabi na

ŽEGNANJE

v nedeljo 14. septembra 1975 ob 19. uri. Za dobro razpoloženje in ples bodo skrbeli „Fantje iz Podjune"

Ljubitelji plesa in proste zabave prisrčno vabljeni!

Po slovenskih „vinskih cestah"

Kdor želi obiskati tako imenovane slovenske „vinske ceste", mora seveda prevoziti precej kilometrov. To posebno, če želi priti v Belo Krajino in hkrati obiskati še spodnjo Štajersko.

Rad bi zapisal, da sem odpotoval ob lepem sončnem jutru, ki v človeku še bolj izzove strast do potovanja. Toda vreme ni bilo najboljše. A sklep je sklep, odpotoval sem. Med potjo do Labota sem upal, da se bo vreme zboljšalo. Kmalu sem bil na mejnem prehodu Labot —Vič. Tam promet ni velik, zato so carinske formalnosti kmalu opravljene. Tako sem hitro prestopil mejo.

Pot me je najprej vodila v Slovenj Gradec. Po kratkem postanku sem pot nadaljeval preko Velenja v Celje. Ko človek vozi skozi Velenje, meni, da potuje skozi velemesto. Široke ceste in visoki nebotičniki ter veliki in urejeni parki delajo tak vtis. Iz Velenja v Celje je le kratek skok. To čedno mesto, ki je za Mariborom največje mesto spodnje Štajerske, je zelo prikupno. V izložbah sem videl, da imajo sezonsko razprodajo. Cene so bile znižane za 30—50 odstotkov. Ogledal sem si tudi tržnico, kjer so ponujali krasno domače sadje, cene so bile podobne našim in človeku se zdi malce čudno, da je domače sadje dražje od tistega iz Južne Amerike.

Šlo je dalje preko Laškega, ki slovi po znanem pivu, ter Radeč in Kršķega, kjer sem prispel na glavno cesto Ljubljana—Zagreb. Vozil sem do Novega mesta, kjer sem se nameraval ustaviti v znani gostilni „Pri vodnjaku", a nenadna ploha mi je prekrižala načrt. Tako sem nadaljeval pot po meni doslej neznani slovenski „vinski cesti" v Belo krajino. Zaradi slabega vremena razgled ni bil najboljši, kljub temu sem občudoval zanimivo pokrajino. Hribčki z vinogradi so visoki le kakih 600 m nad morjem. Ob pobočju teh hribčkov sem prispel v Metliko in od tam v Črnomelj, kjer sem se namenil prenočiti. Čeprav v teh krajih še ni razvitega turizma, je bil hotel „Lahinja" zaseden.

Črnomelj je zgodovinsko zanimiv kraj. V listinah se prvič omenja leta 1277 kot trg, kot mesto pa leta 1407. Med zadnjo vojno je bil Črnomelj središče narodnoosvobodilne vojske in kot tak osvobojeno ozemlje. Tu so zgradili tudi prva partizanska letališča. Blizu Črnomlja in Metlike je meja med Slovenijo in Hrvatsko; tvori jo reka Kolpa. V Metliki, kjer sem prenočil, se je vreme zboljšalo. Tam je nekaj gostiln, ki jih vsakomur lahko priporočam. Obiskal sem gostilno „Na Dragah", kjer imajo poceni domače jestvine, zlasti pa odlično domače vino — metliško črnino. Seveda imajo tudi domača bela vina in to po zelo nizki ceni.

Kot sem že omenil, v teh krajih turizem še ni dovolj razvit in morda tem krajem prav to daje svojo mikavnost, da marsikoga zanese tja. Tako sem tam srečal Italijane, Francoze in seveda tudi Nemce. Prijetna domačnost in gostoljubnost ter odlično vino spravijo človeka v dobro razpoloženje.

Drugi dan sem zapustil Belo Krajino in se po neasfaltirani cesti napotil proti Kočevju. Nepregledni gozdovi in redek promet na tej cesti na človeka napravijo poseben vtis, zlasti če pomisliš, da na tej poti lahko srečaš medveda, kajti v teh gozdovih jih je še precej. Po 39 kilometrih vožnje končno zagledam Kočevje. Vreme nagaja tudi tu, zato ogled Kočevja ni mogoč in gre pot kar naprej proti Ribnici. Preko Velikih Lašč, rojstnega kraja znanega pisatelja Josipa Stritarja, prispem v Ljubljano. Tam se vreme nenadoma zvedri. Zdi se mi škoda, da do tega ni prišlo prej, pa nič zato, saj mi ni bilo žal prvega potovanja v Belo Krajino. Domov sem se vrnil poln lepih in nepozabnih vtisov. Pred nami je jesen in s tem trgatev, ki me bo morda zmikala, da se še enkrat podam na pot — na slovensko „vinsko cesto" in v Belo Krajino.

J. J.

Boroveljski prosvetaši v novo sezono

Odbor Slovenskega prosvetnega društva v Borovljah si je za letošnje leto zastavil načrt prireditev in dela, ki ga bo izvedel. S svojim delom je pričel že kar ob začetku novega leta, nato so se vrstile še nadalnjnje prireditve. Tudi v poletju prosvetaši niso mirovali. Prirejali so izlete v planine. Najbolj v spominu pa je izlet v Slovenijo, kjer so si ogledali partizansko bolnico Franjo.

Pred nami je jesen in delo na prosvetnem področju je treba nadaljevati. Odbor SPD Borovlje ima pred seboj termin, ki ga je določil že ob pričetku leta: to je 28. september, takrat bo pri Cingelcu na Trati pevski koncert. Že v poletju so se dogovorili z moškim pevskim zborom SPD „Edinost" v Pliberku, s triom Korotan SPD „Danica" v Št. Vidu v Podjuni in z ženskim oktetom SPD „Obir" na Obirskem, da 28. tega meseca pridejo na Trato. To bo brez dvoma lep pričetek nove prosvetne sezone in ljubitelji slovenske pesmi v Borovljah in okolici se na prvo prireditev našega društva veselimo.

Naše društvo ima za letos seveda še nekaj akcij v načrtu. Tu ne smemo prezreti pravkar opravljeno akcijo glede prijav otrok k dvojezičnemu pouku. Za daljšo perspektivo pa bo naše društvo še razširilo svojo dejavnost. Pri tem je seveda največji problem ustrezen prostor za vaje in druge sestanke. Dvorano so s pomočjo Slovenske prosvetne zveze za silo uredili, treba pa bo še skrbeti za primerne stole v dvorani in tudi tozadevno odbor že išče možnosti za rešitev, ki je v glavnem povezana s finančnimi sredstvi.

Društvo bo gojilo tudi povezavo s sosednjimi organizacijami v matični Sloveniji. Torej bo dela dovolj. S številnimi obiski prireditev našega društva pa bomo odbor najbolj nagradili za njegovo kulturno-prosvetno prizadevanje.

Slovensko prosvetno društvo v Borovljah vabi na

PEVSKI KONCERT

ki bo v nedeljo 28. septembra 1975 ob 14.30 uri pri Cingelcu na Trati.
Sodelujejo:
- **moški pevski zbor SPD „Edinost" v Pliberku**
- **trio „Korotan" s pevci SPD Št. Vid v Podjuni**
- **ženski oktet SPD „Obir" na Obirskem**

Ljubitelji lepega petja prisrčno vabljeni!

Odbor

JOSIP JURČIČ 5

Domen

„Veš kaj! Le nekoliko lepše me glej, da me ne ujeziš, in potlej bi bil trd in svojeglav in ni te toliko, da bi iz mene spravil, kar vem. Da pa nekaj vem, povem ti kar naprvo, kaj tukaj delaš. Sova je zlezla iz svojega žlambora in je šla svojega svaka Čuka obiskat čez to gorico. Kragulj je pa zaduhal, da ni stare sovražnice botre Sove doma in je je šel čakat in tukajle namestu je čaka. Hi, hi! Kaj ni res tako?"

„Kdo ti je povedal, da čakam graščaka?"

„Vse pride v modro glavo, Domen, vse! In še kaj drugega izve, kdor ima dve ušesi kakor Urh iz Kostela, če sta ravno le beračevi. Pa kako je to, da te ni najti nikjer? Govore, da si se obesil, utonil in vsega spaka, ker se ljudem ne pokažeš. Lej kleka! Ko bi bil jaz s svojo malho naprej bernjal po vaseh, bi bil tačas že kako klobaso pogoltnil ta predpust in kak polovičar za žgano vince bi mi bil med prste pal, tako sem moral pa za teboj nositi te besede."

„Katere besede?"

„Le potrpi! Tam na Štajerskem sem bil do onega tedna. Dejal sem pa: Šent, Urh, že od novine nisi pobiral po Kranjskem, kjer imajo še vendar tebe in tvoje gosli najrajši. In tako sem jo ustrigel čez gore in vode; dasiravno je tale moj palec na nogi, ki iz čevlja gleda, včasih skomljal in tožil, da sem mu hišo slabo pokril na zimo, vendar sem — tri dni in tri noči je tega — srečno prišel v vaš kraj. Ravno sem šel gori mimo koče, kjer tvoja stara živi in spi — mislil sem iti dol v vas do Jurca ali župana, da bi bil čez noč — kar vidim, da menca po hišici — kaj misliš, kdo?"

„Kdo? Povedi!"

„Sova!"

„Sova je šel k moji materi?"

„Le stoj, nisva še pri koncu. Jaz pravim: ‚Ne, tebe pa nočem srečati, volk kosmatin, morda bi se zmotil in bi te zakadil v sneg in ne smel potlej devet let več leskaj.' Zakaj midva s Sovo si nisva nič kaj prijatelja že iz starih časov ne. To je pa tako prišlo. Nekoč . . ."

„Drugo pot boš pravil, zdaj povej, ali je šel k moji materi in če veš, kaj ji je rekel!" seže Domen beraču v besedo.

„To je res, da vem, kaj ji je pravil. A, ljubi moj Domen, Zaletel-pečpodrl, jaz sem tak mož, kar hodim po svetu: vse ali pa nič! Vse ali pa nič! Nepotrpežljivost nikjer ni pridna. — Nekoč so tukaj v gradu oves mlatili, predlansko leto je bilo nemara, ko jaz pridem pred pod. Huj, precej me mlatiči naženo, da sem jim zagodel in zapel tisto svojo, saj veš, ki pravi:

Če sem raztrgan, kaj za to?
Ob letu imel bom vse novo."

„Lepo te prosim, govori mi zdaj, drugikrat boš pel!"

„Nepotrpežljivost nikjer ni pridna!" je trdil berač Urh. „Dobro se mi je godilo pri fantičih mlatičih, kar ti pride stara suha prekla Sova na skedenj in se zadere nad menoj tako grdo, da me še zdaj zebe po hrbtu. Kar precej sem jo moral pobrati in od tedaj si nisva nič kaj v rodu. Kaj meniš ti, da bi te bil jaz iskal že tri dni po sedmih vaseh in po vseh dolinah, ko bi jaz Sovo rad ne imel? — Počenem tedaj v lopo, pasja obist ga tedaj prinese do veže in meni nič tebi nič gre noter. Kaj ima? Le zlezem v vežo, skrijem se med loparje za vrata in poslušam. Kaj sem slišal? Tvoja stara se je hudobovala in jokala na postelji, on pa je renčal ko pes, kadar mu rogovilico pokažeš. Za prvega nisem mogel nič razločiti. Nastavljal sem ušesa ter nastavljal. Kmalu se mi je zdelo, da se o tebi menita. Tvoja stara ga je zmerjala, gospoda, da je bilo grdo. ‚Kako je to?' si pravim.

‚Daj mi pismo ven,' sem slišal Sovo reči tvoji materi, ‚daj mi pisanje nazaj, jaz ti dam petsto kron zanj, dote bo za tvojega sina dovolj. Moje ime pa nesi v grob s seboj, tvoj sin bo živel brez očeta tudi odslej.'

‚Nič, ti živinče brez srca!' je govorila tvoja mati hripavo, ‚ti zver nečloveška, zakaj nisi šel mimo mene, zakaj si me zakopal v to revščino? Kaj je bilo meni treba izgubiti pošteno ime! Ti si mi ga požrl. Ti si kriv, da je moj sin nesrečen, da je brez imena in poštenja, da ga iz hiše pode, ker svojega nečloveškega očeta ne pozna, da je morda nesrečno smrt storil, zakaj, kar vsi ljudje verjemo, bom morala verjeti tudi jaz, revica na svetu.' In ti ne veš, kako ti je jokala tvoja stara.

‚Ni se obesil ne,' ji odgovori oni gosposki pes, ‚jaz sem izvedel.' Potlej pa zopet ne vem, kaj je dejal, ni mi prišlo do ušes.

‚Ti si me prisilil, da te ne bom imenovala pred smrtjo, prisegla sem ti in držala črno prisego,' reče tvoja mati, ‚dasi mi je težko stalo. In zdaj bi rad še zadnjo? Ne boš je imel, ne nikdar ti ne bo drug dal pisanja v roke ko on, ki te ga je sram. Vsaj po moji smrti naj bo vedel, kakovega očeta ima. Le daj ga v vojake, krokar! Potlej pa prelomim prisego in razkažem pismo; najprvo pa tvoji ženi.'

‚Potlej greš v pekel,' je dejal Sova.

‚Kdo gre bolj na dno ko ti,' tako je že vsa hripava kričala tvoja mati.

Otrok se boji

Večkrat se zgodi, da moramo otroka peljati k zdravniku ali kam drugam, kamor ne bi rad šel, se brani, boji in joka. Včasih otrok noče niti v vrtec in s solzami izsiljuje mater, celo kriči in obupani materi se zdi, da se nečesa neznanega strašno boji.

Kaj naredijo matere? Večina staršev pravilno ravna in otroka že prej pripravi na nekaj novega, neznanega in manj prijetnega. Nekateri pa svojih otrok ne znajo pripraviti do sodelovanja in prostovoljne odločitve ter „korajže". Otroka prosijo, mu obljubljajo razne dobrote, mu grozijo in ves čas prigovarjajo: „Ne jokaj, ne jokaj, saj ne bo nič hudega. Pa kaj jokaš, saj ti ne bo nihče naredil nič hudega. Ne jokaj!" Bolj ponavlja mati besedo jokati, bolj otrok joka.

In kaj naj naredimo, da bi se otrok umiril, potolažil in prepustil pregledu?

Že doma ga moramo pred odhodom duševno pripraviti na novost, ki jo bo doživel. Razložiti mu moramo kam bo šel in zakaj. Iskreno mu moramo povedati vse, tudi male nepriietnosti, ki jih bo moral prenesti. Toda izpodbudno dodajmo še, da je dovolj junaški in bo vse korajžno naredil, kar mu bodo naročili.

Če pa je otrok le preobčutljiv in bo v zadnjem trenutku vztrepetal, se zbal in zajokal, ostanimo mirni. Ne prigovarjajmo mu: „Ne jokaj!", ampak ga začnimo spraševati o čem povsem drugem, mu začnimo pripovedovati kaj posebno zanimivega in ob tem bo pozabil na strah. Dokler zdravnik ali kdo drug, ki mu bomo otroka predali, ne pride blizu in ga ne prime za roko ali pobože po glavi, je prav, da mati otroka drži mirno za roko in mu z dotikom vliva dodatno moč.

Preusmeriti otrokovo pozornost je v predšolski dobi zelo priporočliiv in učinkovit ukrep. Če bomo otroku povedali, pokazali kaj drugega, kaj, kar je zunaj njegove bojazni, bo kmalu pozabil na to, česar se boji. Nikakor pa ga ne smemo s silo kam potisniti ali dopustiti, da bi se strah spremenil v grozo in tihe solze v obupen krik.

Podobno kot začne zdravnica spraševati: „Kako ti je ime? Imaš ti tudi doma bratca? Kaj pa muco, jo imaš? Kje pa si dobil ta lepi pulover? Kje si že bil na počitnicah? Imaš doma kotalke ali trobento?" — lahko mati ali oče preusmeri otrokovo pozornost in razprši bojazni.

Nekaj o zdravilnem vplivu rmana

„Iskati je treba pri navadnem!" Tako je pred nekaj sto leti rekel srednjeveški zdravnik in naravoslovec Paracelsus. In res: redko katera rastlina ima v sebi toliko zdravilnih moči kot navadni rman (Achillea millefolium). Da ga Slovenci že dolgo poznamo, dokazuje že to, da se je med ljudmi ohranilo 46 ljudskih imen za to preprosto in skromno zelišče.

Rman je razširjen po vsej Evropi tja do severnega polarnega pasu. Najdemo ga na travnikih, mejah, pašnikih, po sončnatih posekah, po poteh in njivah. Vsekakor ta rastlina ni občutljiva, samo na prevlažnih tleh pa vseeno ne uspeva. Zelišče začne cveteti v začetku junija in bo cvetelo vse do prvih jesenskih slan. Nabiramo ga skozi dobra dva meseca — do konca avgusta.

Zanimivo je, koliko zdravilnih snovi se je znašlo v eni sami cvetoči rastlini: ahilein, eterično olje z azulenom (olja je največ v cvetovih, manj pa v listih), v olju so še oljna in linolenska kislina, cerilni alkohol in cerotinska kislina. Ostale sestavine so še: asparagin, beljakovine, inulin, gumi, fitosterin, fosfati, nitrati, organske kisline, stearin, smola, nazadnje pa velja omeniti še vitamin C.

Od zdravilnih delov porežemo nadzemne dele cvetoče rastline, od tega pa osmukamo liste ter cvete; za čaj pa lahko naberemo samo cvetove. Rman sušimo le v senci.

Rman učinkuje na celo vrsto notranjih organov: črevesje, želodec, jetra, žolč, ledvice, krvna obtočila in dihala. Pri zunanji uporabi pa se obnese rmanov prevretek za zdravljenje ran, obkladki dobro denejo razpokanim rokam pa ranjenim bradavicam doječih mater. Živčne ljudi krepijo hladne kopeli iz prevretega rmana; toplim kopelim pa dodamo kamilice, če si hočemo zmanjšati bolečine v živcih (nevralgije).

To zdravilno zelišče je zelo priporočljivo pri črevesnih in želodčnih boleznih ali vnetjih: pri pomanjkanju apetita, napenjanju, črevesnih ali želodčnih krčih, pri vnetjih debelega črevesa ter želodčne sluznice.

Tako zdravilen vpliv na prebavila pa povečuje še druga rmanova moč: pospeševanje krvnega obtoka. Prav tako izboljšuje in čisti kri (to zmanjšuje revmatične tegobe), pri začetkih sladkorne bolezni pa prav boljša sestava krvi pomaga pri zdravljenju. Ugoden vpliv, ki ga ima rman na krvni obtok, povzroča izboljšanje vsake krvavitve: iz nosu, pri zlati žili ali pri mestruaciji.

Ob tej zadnji rmanovi odliki — da uravnava premočne in preslabe krvavitve — lahko damo rmanu vzdevek zares odličnega „ženskega" čaja. Še boljše od samega rmana so le mešanice čajev (npr.: 100 gr rmana, 75 gr kamilic, 25 gr kolmeževih korenin, 50 gramov regratovih korenin). Z vrelo vodo za 2 skodelici je treba preliti dve mali žlici te mešanice, pije pa se mlačen ali topel neoslajen po požirkih. Pitje tega čaja zdravi tudi bel tok; za izpiranje je odličen tudi mlačen preliv rmana.

Omeniti velja tudi zdravilen učinek, ki ga ima rman na sečne organe: priporočamo ga pri vseh vnetjih, katarju mehurja, pri bolezenskem močenju postelje ali pa tiščanju na vodo. Za vse take težave je najboljša mešanica 100 gr rmana in 30 gr arnikovega cvetja (za vsako skodelico prilijemo čajno žlico mešanice). Ta čaj pijemo eno uro pred spanjem po požirkih.

M. L.

Poskusite!

PIŠČANEC V GOBOVI OMAKI: potrebujemo piščanca, sol, 3 žlice maščobe, čebulo, 50 dkg gob, žlico moke, česen, poper, zelen peteršilj.

Piščanca zrežemo na večje kose, posolimo in rumeno opečemo na vroči maščobi, nato ga damo v drugo posodo. Na isti maščobi prepražimo zrezano čebulo, dodamo gobe in začimbe ter dušimo. Ko tekočina povre, potresemo gobe z moko, prepražimo in zalijemo z vodo. Ko omaka zavre, pridenemo opečenega piščanca in pokrito dušimo do mehkega. Pred serviranjem dodamo zelen peteršilj. Jed lahko izboljšamo s kislo smetano in rumenjakom — jed ne sme več vreti.

OCVRTI KROMPIRJEVI ZREZKI: potrebujemo 50 dkg krompirja, sol, 2 jajci, 2 do 3 žlice bele moke, olje za cvrenje.

Surov krompir olupimo in nastrgamo, nato ga rahlo ožmemo. Krompirju primešamo jajca, moko in sol. Iz mase z žlico oblikujemo tanjše zrezke in jih ocvremo v vročem olju. Zrezke takoj serviramo (če predolgo stojijo, se zmehčajo in niso okusni).

BISKVIT Z MARELICAMI: potrebujemo 4 jajca, 4 žlice sladkorja, 4 žlice bele moke, 30 dkg marelic, sladkor za potresanje.

Penasto umešamo rumenjake in sladkor, nato rahlo primešamo sneg beljakov in moko. Testo damo v pomaščen in pomokan pekač za prst visoko in obložimo z rezinami marelic. Pecivo spečemo pri srednji vročini, nato ga potresemo s sladkorjem v prahu — režemo ohlajeno. Pecivo lahko serviramo s stepeno smetano.

Neraziskane sile v nas

Jean Cocteau, znani francoski kritik, umetnik in pisatelj-modernist, je v svojem govoru ob slavju, ki ga je univerza v Oxfordu leta 1946 priredila njemu na čast, povedal naslednje:

„Moj prijatelj Pobers, ki predava v Utrechtu na katedri za parapsihologijo, se je odpravil na znanstveno raziskovanje na Antile. Preučil bi rad vlogo telepatije pri običajih tamkajšnjih domačinov. Doživel je nekaj zelo značilnega. Če želi na Antilih kakšna žena svojemu možu ali pa sinu, ki je odšel v mesto, še kaj dodatnega povedati, stopi kratko malo k nekemu poljubnemu drevesu in mu prek njega sporoči svoje želje. Mož ali sin ji potem res prineseta to, za kar je prosila. Ko je Pobers nekoč opazoval takšno proceduro, je stopil po končanem postopku k ženi in jo vprašal, zakaj pri tem ‚telefoniranju' uporablja drevo.

Odgovor ga je presenetil, kajti vseboval je v sebi vso razlago, ki nam lahko razjasni današnji moderni problem mrtvičenja naših naravnih zmožnosti in instinktov zaradi stalne uporabe strojev.

Vprašanje se je namreč glasilo: ‚Zakaj uporabljaš drevo?'

Odgovor je bil: ‚Zato, ker sem uboga. Če bi bila bogata, bi imela telefon.'

Kakor je videz, domačinke z Antilov še ni pokvarila civilizacija. Znala je še „počakati", da so se v njej sprožili naravni telepatični miselni valovi in vzpostavili direktno zvezo z njenim možem ali sinom. Tudi njen mož ali sin sta bila očitno še zmožna sprejeti te valove in doumeti njihovo vsebino.

Današnji moderni človek tega več ne zmore. Vsaj za zdaj ne. Pokvarila ga je civilizacija, in za mnoge reči, ki so se nekoč odvijale same po sebi, potrebuje danes komplicirane stroje.

Prav lahko je mogoče, da je današnja civilizacija samo posledica dolgotrajnega in napornega truda, da bi si s pomočjo kompliciranih strojev „zavestno" pridobili spet tiste zmožnosti, ki jih je prejšnji človek, ne da bi se bil tega zavedal, že imel brez vseh tehničnih pripomočkov po naravi.

Najnovejša spoznanja v tej smeri pravijo, da takšne domneve zdaleč niso absurdne.

Prav lahko je mogoče, da nas vodi razvoj prek današnjih kompliciranih tehničnih strojev do mnogo preciznejših in subtilnejših instrumentov, ki so v naši notranjosti in ki lahko, če dobimo z njimi kontakt, v drobcu sekunde izvršijo stvari, ki se nam zdijo danes še nemogoče. Elektronski računalniki kažejo prvi zalet v tej smeri.

Že dejstvo, da se je začel današnji svet v veliki meri ukvarjati s takšnimi idejami, priča, da smo v tem pogledu na pragu novih odkritij.

Zdi se, da so začeli v današnjem času naši notranji akceleratorji hitreje delovati. Zdi se, da imamo v svojih možganih ogromen in popolnoma neizkoriščen strojni park z najfinejšimi instrumenti in mehanizmi, ki samo čakajo na to, da bi ga vključili in da bi začel delovati.

Tako se v nas v današnjem času mnogo podira, še več pa gradi.

Vse se razvija v neko novo, popolnejšo smer. Industrijski izdelki postajajo boljši, lepši, trpežnejši, popolnejši. Ne izrabijo se več tako hitro. V nekaterih primerih mislimo, da bodo večno trajali.

Začeli smo pač misliti preciznеje, tankočutneje, bolje, enostavneje in s tem popolneje.

Precizni elektronski računalniki, ki smo si jih zgradili, lahko v nekaj sekundah opravijo delo, za katero smo prej rabili dneve, tedne, celo mesece.

Edina pomanjkljivost, ki jo imajo, je v tem, da ne znajo samostojno misliti. Povedo nam lahko samo to, kar smo vgradili vanje, kar torej že sami vemo, čeprav na naša vprašanja odgovarjajo z elektronsko hitrostjo.

Potrebovali bi torej samo še stroj, ki bi znal tudi misliti in bi reševal probleme, ki jih sami ne moremo razvozlati.

Vendar, kdo lahko trdi, da takšen senzibilen in samostojno misleč super stroj v nas že ne obstaja? Kdo lahko trdi, da ta samostojno misleči supermehanizem že stalno ne deluje ter samo čaka na trenutke, da obrnemo svoje sprejemnike k njemu?

Danes, ko začnemo spoznavati, da še zelo malo vemo o sebi, postaja zmerom večja možnost, da bomo spoznali tudi te najskrivnejše toda tudi najpomembnejše kotičke našega bistva.

Mene strah popade, skočim iz veže in se potem skrijem v lopo. Kmalu zatem je priklel iz hiše Sova, bled ko smrt. Ko bi bilo temneje, bi ga bil poskusil posaditi v sneg; pa sem zopet rekel: najboljše je, da človek v ljudski ogenj rok ne vtiče; ni se mu bati, da bi se opekel. Vendar z Domnom sva se imela prav po pravici kakor dva prijatelja; povedati mu moram te čenče; tako sem mislil. Zdaj pa sam premisli; povedal sem ti besede, kakršne so bile. Sodi ti, kakor hočeš, jaz sodim tako in rečem kar naravnost, očeta imaš, pa prekanjeno hudičevega očeta. Ne bi bil neglavnih grehov ni prvi ni sedmi, ako mu jih našteješ, da te bo poznal. Zdaj pa zdrav, morda se še kaj vidiva ali pa ne; bogve kdaj se za plot uležem. Nekaj dni se bom pa še tod klatil, da bom videl, kakov mož si kaj. Ho, ho, saj veš kaj mislim!"

Rekši, se zasuče na svoji zakrpani široki peti in stori tri stopinje, potem pa se zopet obrne: „Slišiš, Domen, nič ne skrbi. Urh iz Kostela nima babjega jezika. Jaz ne bom nikdar nič pravil. Ti pa delaj, kakor hočeš."

Po teh besedah se zopet obrne po strmi stezi in, pevaje neko staro pesem, se skrije v ovinku. Vendar se od daleč zopet prikaže in vpije nepremaknjeno stoječemu Domnu: „Hoj, slišiš, Domen! Ne stoj ondukaj! Že pred sem ti hotel povedati, ako čakaš Sove, ne boš ga pričakal, že pred poldnem je bil doma, po drugi poti je šel, ne čez goro!" Potem se je zopet glasna pesem razlegala po gori.

Lahko si je misliti, kako je bilo Domnu. Uprt na svojo debelo gorjačo je srepo gledal v tla. Med vso pripovedjo beračevo ni zinil ne besede. Pretresnilo ga je, kar mu je poročil Urh. Človek, ki ga je preganjal, ki ga je on sovražil bolj ko vse druge ljudi, tisti bi bil v resnici njegov oče? To ni mogoče. Vendar celo krdelo spominov se mu pripodi v glavo. Zdaj se mu je razjasnila marsikatera beseda materina, ki je popred ni razumel; spomnil se je, da je govorila o očetu, ki ni samo tak kakor drugi ljudje, ampak še kaj drugega, da mu je obetala dote dovolj, in vendar sama ni imela ničesar, samo kar je z roko pridelala itd. Vse to je potrjevalo beračevo pripoved in vendar ne! Kako bo tisti njegov, ki ga je edini grdo pogledoval, ki ga ni mogel videti, da ne bi zvlekel obrvi in zgrbančil čela!

Enake misli so blodile ubogemu Domnu po možganih. Misel je misel podila. Skoraj vrtelo se mu je v glavi. Z obema rokama je tiščal svoj kij, kakor bi hotel prste v les vtisniti. „Očeta nimam!" reče nazadnje, kakor bi iz uma bil, ko se je beračeva pesem že slabo slišala iz doline. „Očeta nimam — on mi ni oče — jaz ga ne maram — jaz ga —" Zadnjih besed ni mogel izgovoriti, kri mu je šinila v glavo, oči so bile izbuhle in usta belopena.

Usede se v sneg in nasloni glavo v dlani in na kolena.

Mladič, ki je šel iz mlina po tej stezi nazaj, je videl korenjaškega Domna, sedečega tik gazu, kako so mu debele solze tekle izpod prstov. Ko je šel tiho mimo, se Domen ni ganil z mesta niti ga ni čul. Rad bi ga bil ogovoril in tolažil, ker sta bila popred prijatelja, a si ni upal. Nekoliko časa ga je gledal od daleč potem pa ga je pustil sedeti v snegu.

5
PISMO

Cerkveni orglar in učitelj, gospod Krševan, je imel ravno važen opravek doma v svoji hiši. Sedel je namreč na trinogem stolu za mizo, pred njim je stala grozovito velika skleda in v roki je držal leseno žlico, ki je ven in ven imela svoj pot od sklede do ust. Njemu nasproti je sedela njegova žena, z njim zaročena, slepa na eno oko, na drugo pa škilasta. S posebnim veseljem je gledala, kako pridno mož zauživa, kar mu je pripravila njena skrb.

Bil se je namreč gospod Krševan ravnokar vrnil iz stranske hribovske vasi, kamor je bil šel ogledovat nekega mrliča. Ker zdravnika daleč v okolici ni bilo, je imel on ta opravek; vendar zastran njega in njegove vednosti bi bili lahko vsakega v spanju pokopali. Kajti, dasi je bil za gospodom duhovnikom, ki je bil že star ko zemlja, najbolj učeni mož v okrožju, vendar ni znal drugega ko brati in pisati in za veliko silo je tudi kako nemško stolkel. Pa čemu bi mu tudi bilo znanje, ko bi ga bil ravno imel? Učence, ki jih je učil brati na molitvene bukvice, te je vsako zimo lahko na prste seštel, poleti pa so mu še ti izleteli, kadar je trava pognala in je bilo treba pastirjev. Vino piti je znal brez črk in knjig, da so mu kmetje le dajali bero, kar je imel izgovorjene po stari farmanski postavi in pravici — in česa bi si bil Krševan še želel, kadar je bil le pri vinu?

„Nemara pa, da si mi zopet petico zapil že po poti," jame tožiti enooka ženica. „Gledaš že kakor miš iz moke; nos imaš rdeč! Jaz ne vem, kaj boš imel na starost. Le glej, milo boš iskal, kje ti kdo ovsa pomoli, grdavš lakotnik! Misli, da bi se ne prebilo brez njega v krčmi, in ne more mimo, da ga le kaj okroglega tišči."

„Klepeči mi, klepeči!" se zadere mož in, po strani pogledavši milo svojo ženico, preneha nekoliko časa posegati v skledo. „Drugega te ni ko gobec."

„Tako je, tako, vse sem jaz. Ti pa poženeš vse po grlu; da bi kako reč prihranil, tega ti še mar ni."

„Komu bom hranil, imaš li otroke?"

Pri tem očitanju vzdihne stara ženska, spomnivši se, da ji je bog vzel edinega sina, ki ga je imela.

„Jaz bom že živel do smrti in ti tudi. Zaslužil sem jo sam, kaj hočeš potlej. Pusti me in sitnosti ne prodajaj!"

(Dalje v prihodnji številki)

Biljard v soboto zvečer

Sodnik Emerson si je popravil lasuljo in slovesno prebral:

„George Lambert, izvršili ste ostuden zločin, ki ima le redke primere v zgodovini kriminala. To sodišče vas je soglasno spoznalo za krivega umora vaše žene Josie. Umorili ste jo z osmimi zabodljaji in zato vas obsodim na smrt z obešenjem."

Sodnik Emerson je bil miren in veder, nikdar v dolgoletni praksi ni bil tako trdno prepričan, da je sodil pravično z najmanjšo senco negotovosti. Kot on, so bili prepričani tudi ljudski porotniki; sedem mož in pet žensk. George Lambert je bil nevaren zločinec in prav je bilo, da zgine s površja zemlje.

Jutro je bilo mrzlo in megleno. Publika, ki je do zadnjega kotička napolnila sodno dvorano, je burno ploskala, ker je bila prepričana o krivdi obsojenca, ki ni znal pritegniti nase pozornosti in simpatije prisotnih, ni reagiral, ni jokal, ni se razburjal.

„Ljubil sem Josie," je izpovedal v svojo obrambo, „zakaj naj bi bil torej to storil?"

Premalo, da bi odvrnil sum in dokaze, ki so ga bremenili. V resnici je bil že pod vislicami.

George Lambert, zastopnik tovarne hladilnikov, je bil že po svoji zunanjosti nepomemben, še manj pa nevaren tip, star petintrideset let, a kazal je deset let več, svetlolas, bledoličen, elegantno oblečen, a kljub temu ni dajal vtisa elegantnosti zaradi svoje naravne neokretnosti. Preprost mož, ki bi brez ostudnega zločina nikdar ne bil vzbudil pozornosti.

Metodičen in suženj navad, je svoj čas razdelil na delo, ki mu je sicer šlo od rok, ni pa žel največjih uspehov, in za svojo krasno Josie, ki je bila tako lepa, da so se vsi sosedje čudili, kako je le mogla poročiti Georgeja. Bila sta mirna zakonca, o katerih ni nihče več govoril, ko so prenehala prvotna začudenja.

Edina strast Georgeja Lamberta, zastopnika hladilnikov, je bilo igranje biljarda. Pri tem je pokazal čudovito spretnost. In še to samo ob sobotah zvečer v kavarni „The Guinea" pol milje od doma. Ostalih šest večerov je bilo posvečenih Josie. Ni kadil in ne pil, živel je le za ženo in biljard.

In tak človek, s kakšnim vzrokom naj bi bil osemkrat divje zabodel telo svoje življenjske družice? Na to vprašanje niso znali odgovoriti niti porotniki, a dokazov je bilo toliko, da so kljub temu lahko opravičili svojo vest. Obupna dokazovanja branivca niso nič odtehtala, George Lambert je bil odvraten morilec, ki ni mogel uteči vislicam.

Tragedija se je odigrala v nedeljo zvečer. Že v soboto so se Georgejevi soigralci zelo začudili, zakaj ga ni bilo ob enaindvajseti uri, kot je bila njegova navada že več let. Sicer mu je nekdo telefoniral in je v njegovi odsotnosti sprejel sporočilo njegov znanec: neki Newport želi naslednji večer sestanek z zastopnikom, da bi sklenil kupčijo za nabavo hladilnika. Pustil je tudi svoj naslov: ulica Newcastle, 163, predmestna četrt Londona.

Čez deset minut se je pojavil George Lambert miren in veder kot vedno, vzel je na znanje telefonsko sporočilo z naslovom, igral dve uri biljarda in s svojo spretnostjo premagoval nasprotnike.

Naslednji večer okrog osemnajste ure je šel z doma s propagandnim materialom, da obišče neznanega klienta v ulici Newcastle, 163. Po dolgi vožnji s podzemsko železnico je prišel v revno in slabo razsvetljeno četrt, pogreznjeno v gosto meglo. George je povpraševal mimoidoče, obrtnike in mestne stražnike, a nihče ni vedel za ulico Newcastle. Brez haska; bila je gotovo šala. In kdo naj bi bil šaljivec in zakaj?

Branilec odvetnik Rupert je izjavil, da se je obtoženec utrujen in razočaran zaradi izgubljene kupčije vrnil domov okrog enaindvajsete ure in našel vrata nenavadno zaprta. Na vztrajno trkanje ni nihče odgovoril in zato je, ob začudenju sosedov, preplezal vrtni zid in vstopil skozi zasteklena vrata. George je, po izjavi branilca, vstopil najprej v spalnico, nato v kuhinjo in še v jedilnico. Povsod je bilo vse mirno in v redu. Na pragu kopalnice pa je obstal okamenel. V polmraku je na tleh zapazil brezoblično gmoto, v kateri je ob prižgani luči prepoznal truplo uboge Josie, prebodene z bodalom. Nekdo drugi bi bil zakričal in klical sosede. George pa je bil redkobeseden in mož posebne vrste: telefoniral je v Scotland Yard.

Med sodno obravnavo je bil obtoženec ravnodušen celo takrat, ko so ga obdolžili umora lastne žene, da bi vnovčil zavarovalno polico. V resnici so sodnik, porotniki in publika mrzili Georgeja zaradi njegove mirnosti, pomanjkanja občutka žalosti ali ogorčenja, ki so bili zanje dokaz krivde. Po mnenju javnega tožilca je bil Lambert s spremenjenim glasom telefoniral v soboto zvečer, da bi se sestal z neznanim klientom, ki bi bil zanj alibi. V resnici je prišel v „The Guinea" z zamudo, on, ki je bil vedno točen. Oseba, ki ne obstaja, ne more pričevati, res? Zločin, pravi obtožnica, je bil pripravljen prekanjeno in spretno od „dobrega igralca biljarda": „George umori ženo, si umije krvave roke in gre k neznanemu klientu. Je miren, mrzel, čist kot vedno. Po dveh urah se vrne, da utrdi alibi, prepleza zid in kliče policijo."

Sovraštvo publike je prestrašilo starega odvetnika Ruperta. Govoril je brezupno: „Ali je mogoče, da je tako boječ človek ubijal s tolikšno krutostjo? Človek ni pil in ne kadil, ni imel intimnih razmerij, ljubil je nežno samo svojo družico?"

Sodna obravnava je trajala štiri dni. Razsodba: vislice!

Dan pred usmrtitvijo je šel odvetnik Rupert k obsojencu, ki je bil miren in veder kot vedno. „George, jaz vem, da ste nedolžni," je mrmral ginjen, „porotniki so zagrešili veliko sodno pomoto." „Hvala, odvetnik," je odgovoril Lambert, „ne zanimajte se več zame. Čez štiriindvajset ur bom že pri moji ubogi Josie. Da bi le vedel, kdo je bil in zakaj?" ... Odvetnik je utihnil in v grlu ga je stisnilo. „George," je nato dejal, „je vaša žena vedno kadila egipčanske cigarete?"

„Josie ni nikdar kadila; nihče od naju ni kadil." „Kako?" je zblebetal zagovornik rdeč in razburjen. „Mogoče je hišna pomočnica, ki je prihajala za nekaj ur?" ... „Nisva nikdar imela hišne pomočnice. V najino hišo ni prihajal nihče." Odvetnik je odskočil in dodal: „Ampak potem ... potem ... v sprejemnici sta bila dva ogorka egipčanskih cigaret in ker je bila hiša zapečatena, morata biti tudi še tam ... tečem takoj k sodniku." „Ah, da," je izgovoril mirno George, „bratranec moje žene je kadil take cigarete, ampak ga nisva videla že dalj časa" ...

Po treh dneh je George Lambert zapustil zapor. Cigaretna ogorka sta vodila Scotland Yard do Josienega bratranca in po dolgem zasliševanju je bila odkrita umazana in kruta zgodba. Bratranec je bil v resnici ljubček lepe in „zveste" Josie, ki je k njej prihajal enkrat tedensko, in sicer v soboto zvečer, ko je George igral biljard.

Neke sobote, ko se je znočilo, je telefoniral Georgeju, da ga je zvabil z doma, nato umoril Josie, ker se je odločila, da zapusti moža in bo živela z njim, on pa je bil razmerja že naveličan.

Stari odvetnik je z ogorkom rešil Georgeja Lamberta, ko je bil že pod vislicami. In ga je resnično rešil? Človek, ki je mirno kljuboval procesu in obsodbi, vdano čakal smrt, ja zapustil zapor upognjen in strt. Kaj je zdaj pomenilo zanj življenje? Za Georgeja Lamberta bi bile vislice tisočkrat boljše od resnice.

DOMISLICE

- **Le dve stvari sta, s katerima lahko osrečimo ženo: pustiti jo v prepričanju, da so njene besede odločilne, ali pa dovoliti, da v resnici odloča.**
- **Kdor želi, da mu verjamejo, si mora obleči tako imenovano golo resnico.**
- **Kdor se v življenju prepogosto upogiba, ne more na koncu stati vzravnan.**
- **Mavrice ne častimo več tako silovito kot primitivna ljudstva, ker vemo, kako nastane.**
- **Eva bi lahko prisegla, da je imela zvestega moža.**
- **Ljubezen je velika učiteljica: uči nas, naj bomo tisto, kar nikoli nismo bili.**
- **Lev se je umaknil, zdaj je človek kralj vseh živali.**
- **Ljubezen je lakota po drugih, čudna lakota, ki preži na nas kot volk na križpotju hrepenenja.**
- **Morali bi porušiti vse spomenike mrtvim in postaviti spomenike živim, kajti živeti predstavlja mnogo večji napor kot biti mrtev.**
- **Ni potrebno delati velikih stvari; zadostuje, da delate majhne stvari na velik način.**
- **Politika se bistveno razlikuje od elektrotehnike: boji se izolacije.**
- **Še noben moški ni svoji očital, da preveč govori, dokler mu je zagotavljala kako čudovit je.**
- **Ljubezen nam večkrat v trenutku povsem spremeni naše navade.**
- **Od vseh pogledov na svet je najbolj žalosten poslednji pogled na svet.**
- **Čim več se nekdo uči, tem več zna. Čim več nekdo zna, tem več pozabi. Čim več nekdo pozabi, tem manj zna. Čim manj kdo zna, tem manj lahko pozabi.**
- **Bogataši živijo nevarno, posebno še za mizo.**

Za dobro voljo

Škot je srečal svojega rojaka v Švici.

„Kaj delaš tukaj?"

„Sem na poročnem potovanju."

„In kje je žena?"

„Ona je že bila v Švici."

●

„Moj očka pa hodi poleti in pozimi brez klobuka," se hvali mali Janezek.

„To ni nič," mu odvrne Pepček. „Moj hodi celo brez las."

●

Roj muh je nadlegoval obiskovalca gostišča, ki je zato z očitkom nagovoril natakarja:

„Tu imate plakat ‚Vojno muham!', vendar jih imate toliko v lokalu."

„Vojskovali smo se z njimi," odgovori natakar, „vendar so one zmagale!"

●

„Kako je bilo v kinu, žena?"

„Sijajno! Gledala sem neko komedijo in sem bila na pol mrtva od smeha ..."

„Ti si nepoboljšljiva! Vedno napraviš vse samo na pol."

●

„Menim, da je skrajni čas, da poročiva hčer," je rekla mati.

„Samo brez naglice," je pristavil oče. „Naj čaka, da bo prišel tisti pravi."

„Le zakaj?" odvrne mati. „Tudi jaz nisem čakala."

●

Potnik sosedi v vlaku:

„Imate otroke?"

„Da, sina."

„Odlično. Ali kadi?

„Ne."

„To je dobro. Tobak je strup. Ali karta?"

„Tudi ne."

„Čudovit fant. Takšnih je malo. Koliko pa je star?"

„Danes ima prvi rojstni dan."

Višja instanca

Ustavila se mi je ura.

Zavrtel sem telefonsko številko za točen čas. Toda namesto znanega magnetofonskega glasu sem zaslišal prijeten ženski glas:

„Kaj želite?"

„Rad bi zvedel, koliko je ura."

„Koliko je ura? Samo to?"

„Samo. Zakaj pa?"

„Ah, nič."

„Mi boste povedali, koliko je ura?"

„Ne, ne bom, toda pomagala vam bom dobiti odgovor na vaše vprašanje."

„Pomagali ...?"

„Seveda. To je moja dolžnost. Ljudje nam telefonirajo, sprašujejo, koliko je ura, mi pa državljane pošiljamo, kamor je treba."

„Trenutek," sem se pozanimal. „Zakaj pa sami ne poveste, koliko je ura, namesto da pošiljate ljudi, kamor je treba?"

„To sta vendar dve različni službi. Mi samo sprejemamo naročila, odgovore pa dajejo drugje. Zapišite si naslov: bulvar Skobeljeva 35. Služba za točen čas."

Pustil sem vse drugo in pohitel na bulvar Skobeljeva 35. Tam so me sprejeli zelo ljubeznivo.

„Želite kavo?"

„Prosim."

Popila sva kavo in pokadila cigareto. Uslužbenec je bil neverjetno ljubezniv. Končno sem zbral pogum:

„Torej, koliko je zdajle ura?"

„Želite vedeti točen čas?"

Vzel je beležnico in si nekaj zapisal.

„Če sem vas prav razumel, ste prišli zato, da bi zvedeli točen čas?"

„Da! Da! Da!"

„Prišli ste na pravi naslov. Naša dolžnost je povedati državljanom, kam se morajo obrniti z vprašanjem, ki jih zanima. Morali se boste obrniti na višjo instanco. Zapišite si naslov: ulica Carja Borisa."

Stekel sem na ulico Carja Borisa. Vzdušje je bilo tam dosti bolj delovno. Kava, konjak in cigarete so bili že na mizi.

„Dobili smo obvestilo," je rekel namestnik direktorja, „da želite zvedeti točen čas."

„Krasno. Čakam."

„Kaj pa?"

„Odgovor na svoje vprašanje. Koliko je ura?"

„Ah! Da ... da ... Vse je že pripravljeno." Pomolil mi je izpolnjen obrazec. „Tole pokažite na Gerlovi 9, tovarišu Andrejevu. To je naš načelnik. On vam bo dal odgovor."

Stekel sem, držeč obrazec v iztegnjeni roki. Na Gerlovi 9 sem moral najprej v čakalnico. Vratar je zapisal moje podatke iz osebne izkaznice, nekam telefoniral in mi nato izročil prepustnico.

Tovariš Andrejev me je prisrčno sprejel. Ponudil mi je list papirja in svinčnik.

„Napišite," je rekel.

„Kaj pa?"

„Avtobiografijo."

Napisal sem jo.

„Hvala," je rekel tovariš Andrejev in spravil mojo avtobiografijo v blagajno. „Zdaj se morate obrniti na višjo instanco. Na ulici Šestega septembra 49 je naš višji načelnik. On vam bo dal vse potrebne podatke."

Na ulici Šestega septembra 49 je bila vrsta. Čez tri ure so me spustili k sekretarju, ki mi je izročil zapečateno ovojnico. Odprl sem jo. Na listu je bilo natisnjeno: „V odgovor na vprašanje, ki vas zanima, vam sporočamo točen čas: ura je 11 in 40 minut."

Pogledal sem na uro na steni. Kazala je tri četrt na tri.

VASIL KONEV
(BOLGARIJA)

Dosledno odklanjamo preštevanje...

(Nadaljevanje s 1. strani)

Iz vseh teh dokumentov namreč izhaja, da Avstrija odnosno vlada vztraja na zgolj formalnopravnem reševanju, in to samo individualne zaščite na osnovi golega subjektivnega priznanja, kar pride jasno do izraza v načrtu izvedbe ugotavljanja manjšine ali — kakor to imenujejo — preštevanja posebne vrste, ne da bi na kakršenkoli način upoštevala naših dvajsetletnih zahtev in predlogov.

Spričo topega vztrajanja na formalističnem reševanju v obliki ugotavljanja, ki zlasti tudi po bridkih izkušnjah pri vseh ljudskih štetjih vsebuje vse možnosti vplivanja, pritiska in izsiljevanja, tudi od neposredno predstoječih razgovorov ne moremo pričakovati pozitivne rešitve naših vprašanj v smislu naših upravičenih zahtev in konstruktivnih predlogov! Nasprotno: film „Tujci v domovini" in še posebno nekonciliantna in agresivna reakcija nanj s strani predstavnikov v parlamentu zastopanih strank in pretežnega dela avstrijskega tiska, naravnost brutalna diskriminacija in provokacija naše narodne skupnosti s protiustavno preprečitvijo nakupa zemljišča za Kulturni dom v središču Celovca in končno še tirade sovraštva župnika Mucherja ter podobni izpadi drugih govornikov proti koroškim Slovencem — vse to nazorno prikazuje, da smo koroški Slovenci v resnici tujci v lastni domovini, da smo kot avtohtona narodna skupnost potisnjeni v popolno izolacijo, to se pravi da smo spričo popolnega nerazumevanja uradne koroške družbe za naše upravičene narodne težnje zlasti po zadnjih deželnozborskih volitvah popolnoma odrinjeni od političnega in družbenega dogajanja v deželi. Taka izolacija pa vsako narodno skupnost, torej tudi našo, nujno vede

- **ali v popolno podreditev in s tem v izolacijo, kar je očitno cilj uradne politike;**
- **ali pa v težnji, da izbruhne iz te izolacije, v odpor in nujno v radikalizacijo.**

Za to je dovolj primerov v raznih narodnoosvobodilnih gibanjih v svetu, pa tudi v številnih manjšinskih prizadevanjih v Evropi sami, da omenimo le Ciper, Irsko, baskovsko gibanje in prizadevanje francoskega prebivalstva v Švicarski Juri, ki ne zahteva le priznanja enakopravnosti svojega jezika v francoskih pokrajinah bernskega kantona, marveč tudi popravo škode, ki se mu je prizadejala s stoletnim odrekanjem jezikovne enakopravnosti v pokrajinah, ki mejijo na francosko govoreče ozemlje tega kantona."

Koroški Slovenci pa želimo enakopravno integracijo v družbo, v kateri živimo in ki nas obdaja, je poudaril predsednik ZSO, vendar ob polnem upoštevanju naših pravic in naše narodne svojstvenosti, to se pravi: želimo se udeležiti in biti enakopravno soudeleženi na vsem javnem, političnem, kulturnem in gospodarskem življenju. **„Uresničitev take sodobne rešitve sožitja večinskega in manjšinskega naroda pa ne odvisi samo od nas samih, marveč v prvi vrsti od zadržanja večinskega naroda in njegovega odnosa do manjšine. V tem smislu je manjšinsko vprašanje tudi in celo prvenstveno vprašanje večinskega naroda in želimo, da bi našli od njega čim več podpore s tem, da bi se čimprej obnovil Solidarnostni komite za pravice koroških Slovencev kot odločen odgovor demokratičnih sil večinskega naroda na trenutno vzdušje in trenutno stvarnost na Koroškem,** ki na žalost nikakor ne kažeta, da bi bilo sploh tudi le trohico pripravljenosti na strani pristojnih forumov za kolikor toliko konstruktivno sodelovanje. Nasprotno: vztrajanje na reševanju potom ugotavljanja ne ogroža le učinkovitosti, marveč ogroža dejansko osnovo in potek, če ne celo možnost predstoječih razgovorov"

Zato si koroški Slovenci ne delamo nobenih iluzij, je menil dr. Zwitter. Smo sicer kljub temu pripravljeni stvarno razgovarjati, ne moremo pa več čakati na rešitev naših vprašanj nadaljnjih dvajset let!

„Če smo namreč skoraj dvajset let že v lastno škodo in nevarno potrpežljivo čakali in verovali obljubam in lepim besedam, je ta čas za vedno minil. **Minil je zlasti čas, ko so lahko mimo prizadete manjšine poskušali reševati njena življenjska vprašanja. Danes so splošno priznana načela, da ima vsaka manjšina naravno pravico do stikov z matičnim narodom in da sta skrb in briga matičnega naroda njegova samoumevna dolžnost in pravica. Tako torej v svoji borbi nismo več sami, saj se naši interesi ujemajo tako z interesi naše republike, kakor z interesi matičnega naroda in njegove države za zavarovanje miru in za izboljšanje odnosov med sosednimi narodi in državami** v smislu načel zaključnega akta Evropske konference o varnosti in sodelovanju v Helsinkih."

Govornik je poudaril, da hočemo koroški Slovenci tudi s svoje strani odločno nadaljevati prizadevanje za dosego pravic. Opozoril je na potrebo prijav otrok k dvojezičnemu pouku, zlasti pa moramo — kakor je dejal — opustiti vse malenkostne politične spore in osebne užaljenosti ter strniti svoje vrste okrog osrednjih organizacij, da bosta ob podpori vseh pozitivnih sil lahko odločno zastopali skupne narodne težnje pri predstoječih razgovorih z vlado in preprečili izvedbo naklepa ugotavljanja manjšine.

„V posnemanju prakse južnotirolske manjšine," je zaključil svoja izvajanja dr. Zwitter, „pa bomo kakor le-ta iskali in — lahko smo prepričani — vedno tudi našli vso podporo matičnega naroda pri naših prizadevanjih za zavarovanje našega obstoja, in to podporo tako v smeri notranjega reševanja kakor zlasti na mednarodnem področju. **Tako notranja borba kakor mednarodna intervencija pa zahtevata od nas aktivnost, vztrajnost in enotnost. Zato na delo in v borbo vsi, to naj bo naš sklep na občnem zboru Zveze slovenskih izseljencev v letu tridesete obletnice naše vrnitve v domovino!"**

RADIO CELOVEC

NEDELJA, 14. 9.: 6.10 Igra na orgle — 8.15 Kaj je novega? — 9.00 Prominenca igra svoje priljubljene melodije — 10.30 Radijska pripovedka — 11.00 Dopoldanski koncert — 13.15 Iz mestnega gledališča — 14.30 Voščila — 16.00 „Posebni znaki: nobeni" — 17.05 Veselite se življenja — 18.15 „Z Reke v Koper" — 19.00 Nedeljski šport — 19.30 Citre in harmonika — 20.05 Avstrijska rallye — 21.30 Srečno, tovariši na konja — 22.10 Šport.

PONED., 15. 9.: 6.00 Jutranja telovadba — 8.05 Oddaja za starejše ljudi — 9.15 Naravoznanstvo za vse — 9.30 Ljudska glasba z Dunaja — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.15 Iz dežele, za deželo — 13.30 Glasba in reklama — 14.30 Z zvenečo glasbo — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 Igramo se trgovino — 17.10 Kaj radi slišimo — 17.56 Oddaja zbornice obrtnega gospodarstva — 18.00 Deželni razgledi — 19.07 Staroavstrijska slikanica — 20.05 „Posebni znaki: nobeni" — 21.05 Evergreeni humorja — 21.30 Udarec za udarcem — 22.10 Šport.

ČETRTEK, 18. 9.: 6.00 Jutranja telovadba — 6.55 Dobro jutro na Koroškem — 9.05 Svet tehnike — 9.30 Avstrijska ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 14.45 Koroške šege in navade — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 „O žalik ženah in povodnih možeh" — 17.10 Zveneči operetni vodič — 17.56 Oddaja sindikalne zveze — 18.00 Deželni razgledi — 19.07 Avstrijske godbe na pihala — 20.05 Kako je bilo poprej na Koroškem in Štajerskem — 21.00 Ljudska oddaja z W. Rudniggerjem — 22.10 Šport.

PETEK, 19. 9.: 6.00 Jutranja telovadba — 6.55 Dobro jutro na Koroškem — 9.05 Aspekti sile — 9.15 Iz zgodovine gramofonske plošče — 9.30 Avstrijska ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 14.30 Pridite in pojte — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.15 Igrajo štajerske mladinske pihalne godbe — 17.10 Za konec tedna — 17.56 Oddaja združenja industrialcev — 18.00 Deželni razgledi — 19.07 Novo na področju lahke glasbe — 20.05 Orkestrski koncert — 21.30 Melodije minulih dni — 22.10 Šport.

RADIO PROGRAM

TOREK, 16. 9.: 6.00 Jutranja telovadba — 6.55 Dobro jutro na Koroškem — 9.05 Svet tehnike — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 14.30 Veselo zaigrano — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 „Strah na Miami-u" — 17.10 Avstrijci o Avstriji — 17.56 Oddaja delavske zbornice — 18.00 Deželni razgledi — 19.07 Ljudska glasba — 20.05 Kaj radi slišimo — 21.10 Državnozborske volitve iz koroškega vidika — 22.10 Šport.

SREDA, 17. 9.: 6.00 Jutranja telovadba — 6.55 Dobro jutro na Koroškem — 9.05 Pozdravljen stric Maks — 9.30 Koroške ljudske viže — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni obzornik — 14.30 Na obisku pri koroških zborih — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 Za potrošnike — 17.10 V dunajski kavarni — 17.56 Oddaja kmetijske zbornice — 18.00 Deželni razgledi — 19.07 Kjer se poje, tam je prijetno — 19.30 Za prijatelja planin — 19.45 Poročna glasba — 20.05 Srečanja — 21.1 Otto in Wolfi — 21.30 „Umor v počitniškem naselju" — 22.10 Šport.

Zveza koroških partizanov in Slovensko planinsko društvo v Celovcu vabita na

ODKRITJE SPOMINSKE PLOŠČE

v „Koči nad Arihovo pečjo" na Bleščeči planini, ki bo v nedeljo 28. septembra 1975 s pričetkom ob 11. uri dopoldne.

Hkrati bomo ob tej priložnosti obhajali tudi 75. obletnico rojstva organiziranega slovenskega planinstva na Koroškem.

SLOVENSKE ODDAJE

SOBOTA, 13. 9.: 9.45 Od pesmi do pesmi, od srca do srca.

NEDELJA, 14. 9.: 7.05 Duhovni nagovor — Po vaši želji.

PONEDELJEK, 15. 9.: 13.45 Celovški radijski dnevnik — Slovenski samospevi — L. Detela: Današnja književnost v nemškem jeziku.

TOREK, 16. 9.: 9.30 Revija koroških zborov — 13.45 Celovški radijski dnevnik — Šport — Vrtiljak popevk.

SREDA, 17. 9.: 13.45 Celovški radijski dnevnik — Minute z . . . — Cerkev in svet.

ČETRTEK, 18. 9.: 13.45 Celovški radijski dnevnik — Družinski magacin.

PETEK, 19. 9.: 13.45 Celovški radijski dnevnik — melodije za razvedrilo.

AVSTRIJA 1

SOBOTA, 13. 9.: 10.00 Nižjeavstrijski kulturni bazar — 16.30 Rdeči avtobus — 17.00 Kdo rokodelci z nami? — 17.30 Indian River — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Oddaja s Heinz Conradsom — 18.25 Prizma — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki in kultura — 19.55 Šport — 20.15 Halo . . . hotel Sacher . . . vratar — 21.20 Panoptika — 21.40 Film z divjega zapada — 23.10 Poročila.

NEDELJA, 14. 9.: 15.30 Horizonti — 16.30 Oddaja z miško — 17.00 Listamo v slikanici — 17.20 Pripravljen pomagati — 17.30 Viki in močni možje — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 igraj z nami. Južna Tirolska — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki in kultura — 19.50 Šport — 20.15 Delopust — 21.45 Jour fixe — 22.45 Poročila.

PONEDELJEK, 15. 9.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Šolski poskusi in šolska reforma — 10.00 Šolska oddaja — 10.30 Dvoboj v Diablu — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 V kraljestvu divjih živali — 18.25 MI — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Ponedeljski šport — 20.50 Ceste San Franciska — 21.45 Veselje ob glasbi — 22.15 Poročila.

TOREK, 16. 9.: 9.00 Za predšolske otroke — 10.00 Šolska oddaja — 10.30 Skoro pošteno dekle — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Schöngruberji — 18.25 MI — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Panorama — 21.05 Premaklјivi cilji — 22.30 Poročila.

SREDA, 17. 9.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Kmetijstvo danes — 10.00 Šolska oddaja — 10.30 Mata Hari — 17.00 Dagobert in Lalobe — 17.30 Konny in njegovi prijatelji — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Naslednji prosim — 18.25 MI — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Horizonti — 21.00 Svet knjige — 21.30 Waltonovi — 22.15 Poročila.

ČETRTEK, 18. 9.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Organizacija podjetja — 10.00 Šolska oddaja — 10.30 Abbott in Castelo med pirati — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Follyfootova farma — 18.25 MI — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Novo v znanosti — 22.15 Poročila.

PETEK, 19. 9.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Umetniške tehnike — 10.00 Šolska oddaja — 10.30 Ampak, gospoda moja — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Jetsonovi — 18.25 MI — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Konfrontacija kandidatov za zveznega kanclerja — 21.05 Caroline Cherie — 22.30 Poročila.

AVSTRIJA 2

SOBOTA, 13. 9.: 16.15 Ljubljenec bogov — 18.00 Grips — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Oswald von Wolkenstein — 20.00 Galerija — 20.15 Od in z Helmutom Qualtingerjem — 21.20 Čas v sliki in šport — 21.45 Politična dokumentacija.

NEDELJA, 14. 9.: 14.00 Mednarodni jahalni turnir — 16.30 Mata Hari — 18.00 Boubon Street — 18.30 Kavkaskaja plenica — 19.50 Enciklopedija. Znanstvena knjiga — 21.45 Čas v sliki in šport.

PONEDELJEK, 15. 9.: 17.55 Snov in prostor — 18.25 Angleščina za začetnike — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Dežela slonov — 20.00 Waltonovi — 20.50 Gaping gill — zgubila se je reka — 21.40 Čas v sliki in kultura — 22.15 Šport.

TOREK, 16. 9.: 17.55 Kmetijstvo danes — 18.25 Angleščina — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Lovec slika — 20.00 Eksplozija prebivalstva na svetu — 20.45 Prijateljice — 21.05 Čas v sliki in kultura — 21.40 Šport.

SREDA, 17. 9.: 17.55 Organizacija obrata — 18.25 Francoščina — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Če morajo živali k psihiatru — 19.30 Otroci z Bangkoka — 20.00 Festival režiserjev — 21.30 Čas v sliki in kultura — 22.05 Šport.

ČETRTEK, 18. 9.: 17.55 Umetniške tehnike — 18.25 Ruščina — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Zrak za življenje — 19.30 Dali, dali — 21.05 Čas v sliki in kultura — 21.40 Šport — 21.45 Trailer.

PETEK, 19. 9.: 17.55 Šolski poskusi in šolska reforma — 18.25 Nemščina — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Viterbo — mesto v deželi Tatiuma — 20.00 Senzacije pod cirkuško kupolo — 21.05 Čas v sliki in kultura — 21.40 Šport — 21.45 Šef.

ŠPORTNI VESTNIK

● Alžir pripravljen za olimpijado 1984

V Alžiru so se pretekli teden končale VII. sredozemske igre, katerih najuspešnejše države so bile Italija, Francija in Jugoslavija. Na športnih igrah prijateljstva so športniki Italije posegli 51 krat po zlatu, 40 krat po srebru in 36 krat po bronu. Drugouvrščena Francija je dosegla vsega skupaj 81 odličij (31-26-24). Po številu dobljenih kolajn so jugoslovanski športniki v Alžiru nekoliko zaostali za pridobitvami iz VI. sredozemskih iger, ki so bile v Izmiru, vendar je treba navesti, da so sredozemske države nastopale na letošnjih igrah s kvalitetnejšimi športniki kot doslej. Z 59 odličji so Jugoslovani dobro obranili naslov tretjenajboljše športne države ob Sredozemlju, a je razlika k vodečima državama le še prevelika. Jugoslovanski športniki so osvojili 24 zlatih odličij, od teh so jih nepričakovano dosegli 10 komandov atleti, 16 srebrnih in 19 bronastih. Na dan zaključne slovesnosti VII. sredozemskih iger so na štadionu, ki je pripravljen kot vse ostale športne naprave za morebitne letne olimpijske igre 1984, alžirski nogometaši premagali v finalni tekmi Francijo s 3:2 (2:2) in si tako pred Francijo, Tunizijo, Marokom in Jugoslavijo zasigurali vsaj za naslednja štiri leta naziv najboljše nogometne reprezentance ob Sredozemlju. Med najboljše košarkarske reprezentance se je vpisala jugoslovanska, ki je edinega resnejšega nasprotnika Španijo — Italijani tokrat niso nastopili z najmočnejšim moštvom — premagala že v otvoritveni igri. Po velikem številu športnih disciplin in velikem številu sodelujočih držav lahko smatramo sredozemske igre za nekako mini olimpijske igre. Ker so športniki deloma preizkusili tudi že športne objekte „Olimpije 84", je omenjeni vzdevek upravičen. Najboljši športniki Sredozemlja se bodo naslednjič zbrali v Splitu 1979 leta.

● Lauda svetovni prvak

Avstrijec Niki Lauda si je na 13. dirki za svetovno prvenstvo v formuli 1 v italijanskem avtodromu Monza dokončno zasigural naziv avtomobilističnega svetovnega prvaka, potem ko mu je za „življenski uspeh" manjkala le še polovica točke. Dunajčan Lauda je na veliki nagradi Italije zasedel za Švicarjem Regazzonijem (ferrari) in starim svetovnim prvakom iz Brazilije Fittipaldijem (McLaren) tretje mesto. Za pokojnim Jochenom Rindtom, ki svojega največjega uspeha ni doživel, saj se je ubil leta 1970 tik pred zaključkom SP prav tu v Monzi, je Avstrija dobila z Laudo svojega drugega avtomobilističnega svetovnega prvaka. Lauda, ki lahko v izostalih dirkah še točkuje, je do sedaj zbral 55,5 točk, za njim se uvrščajo Fittipaldi (Brazilija) 39, Reutemann (Argentinija) 37, Hunt (Velika Britanija) 30 in Regazzoni (Švica) 25.

● Zahomčani neuspešni

Na mednarodnih smučarskih skokih na skakalnici iz umetne snovi v Mostecu pri Ljubljani so tekmovali tudi člani ŠD Zahomc Seppi Gratzer, Hanzi Millonig in Hanzi Wallner. Kljub deloma izvrstnim skokom (Wallner je padel v drugi seriji) se Zahomčani niso mogli uveljaviti. Zmagal je poljski reprezentant Krzysztofiak (51,5, 52,5 - 231) pred Jugoslovani Zupanom (52, 53,5 - 230,9), Jurmanom (53, 53 - 227,8) in Pudgarjem (51,5, 51,5 - 226,5). Gratzer je s skokoma 52 m in 51,5 m in oceno 219,3 zasedel 7. mesto pred tovarišem Millonigom (51, 52,5 - 218,8).

Nekoliko spremenjen je bil vrstni red na drugem mednarodnem tekmovanju v smučarskih skokih v Kranju, kjer so tekmovali isti skakalci. Zmagal je Jugoslovan Jurman pred Poljakom Stolwskym (deseti v Ljubljani) in Jurmanom iz Žiri.

● Nogomet

V tretjem kolu nogometnega prvenstva 2. koroškega E razreda je Slovenski atletski klub zmagal v Galiciji s 3:1, a kljub dobljenih dveh točk ni navdušil. Gole sta dosegla Fera in Peter Waldhauser (2). Enajsterica iz Sel je minulo nedeljo mirovala in bo naslednjo tekmo imela v nedeljo ob 15. uri na domačem igrišču v Selah proti Galiciji. Slovenski atletski klub bo gostoval v Hörtendorfu, kjer se bo prvenstvena tekma pričela ob 9.30 uri. Od zmage do zmage hiti mladinska ekipa SAK, ki je po zmagah nad Pokrčami in Pošti slavila še lepo zmago 3:1 v Vetrinju (Kupper, Polanšek in Velik). Mladinska ekipa SAK bo v nedeljo igrala ob 16. uri na igrišču v Gospi sveti proti sovrstnikom iz Gospe svete. Odhod bo ob 15. uri izpred Mohorjeve hiše.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt — Celovec, Gasometergasse 10, tel. 32-5-50 — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec — Borovlje.